

Milieurama

Afgiftekantoor Brussel X

Magazine van Bond Beter Leefmilieu nr. 4 • november 2004

***Passiehuizen wijzen
richting Kyoto***

Toekomst van de Schelde

***Interview met milieu-
minister Kris Peeters***

***Dwars door
Vlaams-Brabant***

Bond Beter Leefmilieu

KOEPEL VAN MILIEUVERENIGINGEN

Vlaanderen vzw

DOSSIER PASSIEFHUIZEN: DRIEDUBBEL GEÏSOLEERD

Passiehuizen, een nieuwe trend	4
Het pasieffhuis van het gezin De bruyn in Heusden-Zolder	6
Passiefkantoren: havenbedrijf Gent, Natuurpunt, Ecobouw Aarschot	8
Interview Wim & Serge, E-ster	12
De kinderen van morgen zullen onze rechters zijn Teleurstellende conferentie "Een toekomst voor onze kinderen"	15
Milieuberichten	18
Lokale milieudossiers: Dwars door Vlaanderen: Vlaams-Brabant	22
Te boek: Wat is nieuw en het lezen waard in de BBL-bib?	29
Interview minister van Leefmilieu Kris Peeters	30
Kansen en gebreken van Proses De toekomst van de Schelde: dieper, veiliger, natuurlijker?	34
Milieuberichten	40
Klimaat & biodiversiteit Gevolgen van de opwarming voor de bio- diversiteit in ons land	42
Klimaat & biodiversiteit Lee Lane, Amerikaans klimaatexpert, op bezoek bij BBL	46

commentaar

'Auto'

Het moet een verlichte geest geweest zijn, een echte bolleboos, die de straat uitvond. En het waren niet eens de Romeinen die voor dat huzarenstuk hebben gezorgd, zij leverden ons alleen het woord. "Stratus, neergegoid", vinden we inderdaad nog overal terug: straat, street, strasse, strada ... De straat zelf is veel ouder, die is zo oud als ... de straat. Ook wie het wiel uitvond was ongetijfeld een verlichte geest. Voor het eerst draaiden de zaken niet meer vierkant, en dat heeft de mensheid intussen een vracht voordelen opgeleverd. En wie op vier van die wielen het karretje bouwde dat wij vandaag automobiel noemen – ook dat was ongetwijfeld een bolleboos. "Auto-mobiel: iets wat vanzelf rijdt". Slim als we zijn hebben we dat intussen allang tot auto afgekort, beseffende dat een automobiel alleen 'auto' is als je er een pak vervuillende brandstof in gooit. En 'mobiel' is hij ook maar als hij niet in de file staat ...

Dan was het vandaag, zondag 19 september, toch een verademing. Of heb jij het misschien gemist, de uitgelaten feestelijke sfeer in Brussel, Antwerpen, Gent en zoveel andere steden en gemeenten in Vlaanderen, Wallonië en de rest van Europa? Feest, alleen omdat de auto voor één dag niet de centra in mocht. Feest omdat de straat vandaag voor iedereen was, feest omwille van iets wat heel gewoon zou moeten zijn, iets wat dagdagelijks en dus 'auto' – 'vanzelf' – zou moeten zijn.

Die 'open straatdag' – gecoördineerd door onze eigenste milieukoepel BBL – kaderde in een autoloze zondag. Nou ja, als zo'n autoloze zondag niet verplicht is, krijg je hooguit een autoluwe zondag. En op de trein leek dat wel even zo, want die zat voor een septemberzondag meer dan vol. Al merkte je aan het hoge Chirogehalte al snel dat dat meer met de TTB-dag te maken had ...

Toch verkeerden we even, heel even in dromenland. Maar de ontzuivering volgde snel, want het radionieuws van 19u werd al voorafgegaan door een lange reeks files: op de snelweg van en naar Brussel, op de ring rond Antwerpen, op de snelweg richting Nederland ... Hallo autoloze zondag?

stef boogaerts
hoofdredacteur

In de volgende Milieurama?

- brengen we u een interview met federaal milieuminister Bruno Tobback
- wijzen we u de weg in de doolhof van de ecolabels
- trekken we onze lijn door een deel van de provincie Antwerpen
- en brengen we eindelijk het lang beloofde dossier rond inspraak in grootsteden

Met de fiets naar de winkel ...

De campagne 'Met belgerinkel naar de Winkel', die BBL en Unizo sinds 2002 samen organiseren, kende de voorbije zomer alweer een groter succes dan de voorgaande editie.

In 130 Vlaamse gemeenten deden 12.500 winkeliers mee, kwamen 43 700 fietssuggesties binnen en bolden de fietsende klanten samen 4 700 000 kilometer bijeen.

Hopelijk blijven die klanten, nu er geen prijzen meer te rapen vallen, met de fiets naar de winkel gaan ... De campagne voor volgend jaar wordt alvast al stevig voorbereid!

www.bblv.be/belgerinkel/

... en naar Kyoto!

En voor wie de winkel wat dichtbij is, kon ook even naar Kyoto fietsen. Met de campagne 'Fiets naar Kyoto' zette Bond Beter Leefmilieu werknemers aan om met de fiets naar hun werk te gaan. En ook deze campagne kende meteen een onverwacht groot succes.

www.bblv.be/fnk/

Minder en ander licht!

In 2003 namen 161 gemeenten deel aan de Nacht van de Duisternis. Dat was een eenmalige sensibilisatieactie rond het thema lichthinder. Floeps, even het licht uit. De campagne 'Lokale besturen verlichten zonder hinder' mikt echter op een structurele aanpak. Minder licht, en vooral: een betere dosering van dat licht. Afwachten hoeveel gemeenten deze stap durven zetten. Spoor alvast je eigen gemeentebetuur aan - meer info vind je zoals steeds op de BBL-webstek: www.bblv.be/lichtinder/

Colofon

Milieurama
tweemaandelijks magazine van Bond
Beter Leefmilieu Vlaanderen
24ste jaargang, nr. 4

Redactie

• hoofdredactie: Stef Boogaerts
02 282 17 29, 0497 537 992
stef.boogaerts@bblv.be
• fotoredactie & advertentiewerving:
Linda Sonck, 02 282 17 27,
linda.sonck@bblv.be

Bond Beter Leefmilieu

Tweeherkenstraat 47, 1000 Brussel
tel. 02 282 17 20, fax 02 230 53 89
info@bblv.be, www.bondbeterleefmilieu.be

Werken mee aan dit nummer

Roel Baets, Stef Boogaerts, Esmeralda
Borgo, Jan De Brant, Geert De Bruyn,
Yves Dumarey, Dirk Knapen, Steven
Lopez, Linda Sonck, Jan Turf, Lieve Van
den Eede, Luc Vanderauwera, Wim Van
Gils, Paul Verstraeten; Luc Vervoort

Foto cover: Passiefhuis
foto: Linda Sonck

Vormgeving: Transparant, Oostende

Druk: Druk in de Weer cv, Gent
Milieurama wordt gedrukt met vegetale
inkten op niet-gebleekt 100% kringloop-
papier.

Verantwoordelijke uitgever

Danny Jacobs, Tweeherkenstraat 47,
1000 Brussel

Abonneren op Milieurama

20 euro: jaarabonnement
40 euro: abonnees in het buitenland
50 euro: steunabonnement
overschrijven op 001-1475409-18 van
Bond Beter Leefmilieu

Combi-abonnementen

Lidorganisaties van Bond Beter
Leefmilieu kunnen hun leden een
uiterst voordelig combi-abonnement
van Milieurama aanbieden. Interesse?
Neem snel contact op met Set en Bea op
het BBL-secretariaat, 02 282 17 20.

Copyright

Overname van artikels is warm aanbe-
volen, mits bronvermelding en kennis-
geving.

Advertenties

Adverteerders zijn verantwoordelijk
voor de inhoud van de opgenomen
advertentie. De Milieurama-redactie
noch Bond Beter Leefmilieu dragen
daarin enige verantwoordelijkheid.

Giften

Wil u Bond Beter Leefmilieu steunen,
stort dan uw bijdrage op
rekeningnummer 523-0801218-73
Vanaf 30 EUR ontvangt u een fiscaal
attest. Alvast bedankt!

22

34

Energiezuinige woningen brengen

Passiehuizen in opmars

Onze regeringen spartelen zich te pletter om de Kyotonorm te halen. Geen maatregel is te gek om de doelstelling te halen - het kopen van gebakken lucht is er daar één van - maar tot een daadwerkelijke aanpak komen we zelden. Bovendien, en elders in dit nummer lees je dat zelfs de Amerikanen het daarmee eens zijn, is Kyoto slechts een eerste stap. Om de klimaatopwarming te stoppen moet er meer gebeuren, véél meer ...

Kamp C in Westerlo, een voormalig militair kamp, werd omgebouwd tot een voorbeeldgebouw van wat een duurzame, energiezuinige woning kan zijn. Let ook eens op de groendaken, een oprukkende trend in het milieubewust bouwen.

Moelijk te realiseren? Tja, dat hangt er natuurlijk vanaf hoe je het bekijkt. Want alleen met het beter isoleren van onze huizen - die we tot de slechtst geïsoleerde van heel Europa mogen rekenen - komen we al een heel eind ver. Maar zelfs dat gebeurt voornamelijk nog veel te weinig, gewoon omdat de overheid er geen prioriteit van maakt. Toch stijgt het aantal laagenergiewoningen jaarlijks, en komen nu ook de eerste passiehuizen op de proppen - huizen dus waar het ook zonder kachel, centrale verwarming of airconditioning aangenaam en gezellig is.

Van laagenergie- tot passiehuis

Laagenergiewoningen zijn er in Vlaanderen inmiddels enkele tientallen. Een

goede isolatie, alternatieve vormen van energieopwekking, gebruik van passieve zonne-energie ... Het zijn bekende én efficiënte manieren om het energieverbruik flink te reduceren. Sinds enkele jaren komt er echter vernieuwing overgewaaid uit onze buurlanden. Daar bouwen ze al enkele jaren huizen 'zonder verwarming', de zogenaamde passiehuizen. Het concept werd ontwikkeld in Duitsland en Scandinavië, en ook bij onze noorderburen is het passiehuisconcept - 'nulenergiewoningen' worden ze daar genoemd - al verscheidene jaren aan een opmars bezig. Bij ons heeft het zoals gewoonlijk wat langer geduurd, maar sinds 2000 is ook Vlaanderen wakker voor dat concept. De eerste huizen zijn voltooid, intussen staan ook enkele kantoren in de stijgers.

Wat is een passiehuis?

Strikt genomen is een passiehuis een verder doorgedreven versie van een laagenergiewoning. Een passiehuis heeft een aangenaam binnenklimaat, zowel 's zomers als 's winters, en doet dan zonder conventionele verwarmingsbron of afkoelingssysteem. Daartoe gaat men eerst het warmteverlies zoveel mogelijk beperken, en dat realiseert men met heel veel isolatie en superisolerende ramen. De warmteopwekking gebeurt dan weer zonder fossiele brandstoffen: met warmtepompen, zonnepanelen ... En voor het elektriciteitsverbruik geldt hetzelfde: zoveel mogelijk beperken enerzijds, eventueel zelf alternatief opwekken (fotovoltaïsche cellen ...) anderzijds. Moelijk is dat allemaal niet, want een-

ngen Kyoto dichterbij

Groendaken zorgen niet alleen voor een fleuriger uitzicht, ze zorgen ook voor extra isolatie en slorpen bovendien massa's regenwater op.

voud siert het passiefhuis. En de winst is duidelijk: de energieconsumptie van een passiefhuis ligt vier keer lager dan die van een gemiddelde nieuwbouwwoning.

Prijskaartje?

En dan blijf je natuurlijk nog met één vraag zitten: wat kost dat allemaal? Rekening houdende met het feit dat passiefhuisbouwers doorgaans doe-het-zelfers zijn, hoeft zo'n passiefhuis niet veel meer te kosten dan een doorsnee woning. De kost voor extra isolatie wordt immers geneutraliseerd door het ontbreken van een centrale verwarmingssysteem. En de doorsnee 10% die zo'n passiefhuis ongeveer meer kost dan een gangbaar, wordt al snel ruim gecompenseerd door de besparing op gas, stookolie en elektriciteit. En betekent dat allemaal dat je er maar snel moet aan beginnen? Niet echt, want de bouw van een passiefhuis gaat natuurlijk gepaard met enige technische kennis en ervaring. Maar daarvoor kun je dan weer terecht bij een groeiend aantal studiebureaus, waarvan er in het kadertje hiernaast een aantal zijn opgesomd.

Waar?

Een passiefhuis bouwen kun je overal: in de stad, op het platteland ... Het meeste milieuvoordeel heb je natuurlijk wanneer je zo'n passiefhuis in de stad bouwt, waar de energiekost voor je verplaatsingen minimaal is. En dan kun je je meteen ook afvragen: kies ik voor een energiezuinig passiefhuis 'op den buiten', of voor een minder energiezuinig huis op een energiezuiniger plaats? Of doen we het meteen goed, en bouwen we ons passiefhuis in de stad? En daar blijft het schoentje voorlopig toch nog knellen, want de meeste Vlaamse passiefhuizen zijn redelijk riante, alleenstaande optrekjes op het platteland ...

Ook geïnteresseerd in een energieaudit?

Ook particulieren kunnen op diverse plaatsen terecht voor energieadvies bij de bouw of verbouwing van een woning, én voor energieaudits voor bestaande woningen. Met Cenergie en E-ster maak je in dit dossier elders al kennis, maar gelukkig zijn er wel meer bureaus die zich op duurzaam energieadvies toeleggen. We zetten ze graag even op en rijtje.

• Milieu Advies Winkel Gent

K. Maria-Hendrikaplein 5-6, 9000 Gent
09 242 87 59, info@milieuadvieswinkel.be
www.milieuadvieswinkel.be

• E-ster bvba

Wim De Groote & Serge Vancrickinge
St.-Denijslaan 64, 9000 Gent, 09 221 69 14 &
0494 346 669, wimdegroote@e-ster.be

• B-Bouwadvies

Kris Bruneel, Ambachtstraat 46, 8660 De Panne
0472 899 492, BBouwadvies@tiscali.be,
<http://home.tiscali.be/bouwadvies/>

• Zonnewindt vzw

Wim Maris, Predikboomstraat 25, 8650 Klerken,
051 50 06 26, zonnewindt@tiscali.be

• EH20

Eric Jansseune, Stokerijstraat 30
2110 Wijnegem, 03 353 39 16,
eric.jansseune@eh2o-techniek.com
www.eh2o-techniek.com

• Lucien Van Looy

Spalbeekstraat 142, 3510 Kermt, 011 72 00 43
& 0486 125 011, lucien.van.looy@hasselaar.be

Familie De bruyn woont 'passie aan de voet van de Zolderse mij

Het is de vooravond van het nieuwe schooljaar en bijgevolg zijn de dagen aan het korten. Het is wel even zoeken om de woning-in-wording van Geert De bruyn en zijn gezin te vinden en dus wordt het reppen voor de schemering intreedt. De Vlassertstraat is zelfs in de nabije buurt niet bekend, en van een passiehuis heeft in Heusden-Zolder niemand ooit gehoord. Maar uiteindelijk raken we ter bestemming, waar Cenergie-ingenieur Geert ons opwacht. Aan de buitenkant zie je niet meteen dat dit huis anders is dan de andere in de wijk. Alleen de houten 'decoratie' aan de zijgevel verradt enigszins het uit-de-band springende van deze vrijstaande woning in een oervlaamse woonwijk. Even verderop getuigt de gigantische terril van een nabij verleden toen de energie hier niet uit het zonnelicht maar wel uit de diepe ondergrond werd gehaald.

ief' nijnterril

Eens binnen begint het verhaal van Geert te rollen en beseffen we al snel dat we een bijzondere woning betreden. "Een passiefhuis dat", zo vertrouwt Geert ons toe, "nauwelijks meer gaat kosten dan een gewoon huis. Maar", voegt hij er eerlijksheidshalve aan toe, "dat is natuurlijk omdat we heel veel zelf hebben gedaan."

90% besparing

Over het concept van deze woning is zeer goed nagedacht. "Toen we een bouwgrond zochten", vertelt Geert, "keken we meteen naar de oriëntatie van het perceel. Het is immers belangrijk dat je zoveel mogelijk gebruik kunt maken van de passieve zon. Het huis zelf is heel compact, en niet-verwarmde ruimten zoals kelder, buitenberging en carport zijn buiten dat volume geplaatst. Woonkamer, keuken en bureau liggen aan de zuidzijde van de woning terwijl wasplaats, inkom en slaapkamers aan de noordzijde liggen. Op deze manier heeft de woning een jaarlijkse energiebehoefte voor verwarming van amper 3000 kWh en zo bespaart ze bijna 90% in vergelijking met een gemiddelde nieuwbouw. Ook voor warm water gebruiken we slechts een kwart van het gemiddelde verbruik."

K13

Aan de buitenkant lijkt het gebouw een klassieke baksteenbouw. Toch is het een houtskeletbouw, met baksteen als gevelbekleding. De totale muurdikte bedraagt daardoor 51 cm, waarvan 34 cm uit isolatie bestaat. In de vloer zit 25 cm isolatie (eps, geëxpandeerde polystyreen), in het dak 37 cm rotswol. Zo komt deze woning aan het benijdenswaardige isolatiepeil K13, terwijl de wettelijk verplichte norm bij nieuwbouw vandaag K55 is. De grootste ramen liggen aan de zuidkant. Té groot

zijn ze ook weer niet, en zo zorgen de 3-voudige beglazing ($U = 0,7 \text{ W/m}_2\text{K}$) en de thermisch geïsoleerde raamprofielen ervoor dat de passieve zonnewinst ook 's winters groter is dan het warmteverlies.

"Natuurlijk werd ook zeer veel aandacht besteed aan de luchtdichtheid. Alle overgangen tussen dampscherm, schrijnwerk, OSB-platen en draagvloer werden met lijm, bouw papier of kleefband afgedicht. De ventilatie zorgt voor het afzuigen van 'slechte' lucht in keukens, toilet, badkamer en wasplaats en brengt verse lucht in de woon- en slaapkamers in ruil. Die verse lucht wordt door een grondbuis (40 meter lang, 2 meter onder de grond) geleid waarin de lucht in de winter wordt voorverwarmd en in de zomer wordt afgekoeld."

Bovendien haalt een warmterecuperator de warmte uit de afgezogen lucht en geeft ze weer af aan de verse lucht. • Op die manier blijft deze woning 's winters meer dan warm genoeg, en in de zomer zorgt datzelfde systeem, samen met de dakoversteek en een balkon aan de zuidgevel voor een aangenaam leefklimaat.

Spaarlampen en zonnepanelen

Zonnepanelen ($5,5 \text{ m}^2$) leveren het sanitair warm water en wat extra warmte om de woning 's winters op temperatuur te houden. De zonneboiler van 380l met een geïntegreerde condenserende gasketel zorgt ervoor dat het gezin ook in zonnearme periodes niet zonder warm water valt. Op termijn komt er ook nog een fotovoltaïsche zonne-installatie. Heel origineel is ook dat de warmte van het gebruikte douchewater wordt afgegeven aan het nog te gebruiken douchewater, wat meteen voor een energiebesparing van 50% zorgt.

Verder gebruikt Geert de gekende

methodes om water en elektriciteit te sparen: spaarlampen, huishoudtoestellen met A-labels, een gasfornuis, een wasmachine met hotfill, een vaatwasser aangesloten op de zonneboiler, spaartoiletten, een spaardouchekop ... Bovendien wordt hemelwater gebruikt voor de spoeling van de toiletten, voor de wasmachine en voor de buitenkraantjes.

Warme kousen

Hoe de buurt op dit alles reageert? "Ze keken soms raar op, bijvoorbeeld toen de houtskeletbouw als een paddestoel uit de grond kwam of toen de vrachtwagens met isolatie hier toekwamen. Alleen al voor de rotswol voor de muren en het dak waren twee grote opliggers nodig ... Ook het ontbreken van een verwarming roept bij sommigen wel wat ongeloof op - zo kregen we al een paar warme kousen cadeau. Maar ze vinden het uiteindelijk wel fascinerend, vooral als ze de besparing vergelijken met hun eigen energierekeningen."

Stef Boogaerts

Coördinator pers & communicatie en
hoofdredacteur Milieurama
bij Bond Beter Leefmilieu

Het Gentse havenbedrijf bouwt een huis ...

uitbreiding administratiegebouw
havenbedrijf gent gab
© evr-Architecten byba 09/ 228 57 52

ARCHITECTUUR
evr-Architecten byba
Leekhout Van Den Broeke Reuse

BOUWADVIESBUREAU
ir.arch. Ignace Vermeersch

STABILITEIT
nv Ingenieursbureau Herman Fraeye

DUURZAAM BOUWEN
Cenergie byba

TECHNIEKEN
studiebureau ir. Paul Vandenberghe

Je zou het niet meteen verwachten, maar ook bij het Gentse havenbedrijf dringt het ecologisch gedachtegoed stilaan door. Hun nieuwe kantoorgebouw wordt bijgevolg een passiefkantoor, en aangezien Cenergie daarvoor het energieadvies leverde, liepen wij even langs bij Cenergiemedewerker Jan De Brant aan de Berchemse Gitschotellei.

Goed voor het imago

Het waren EVR-architecten die het gebouw van het Gentse havenbedrijf ontwierpen, maar Cenergie werd er vanaf het prilleste begin bij betrokken, zodat het ontwerp helemaal doordrongen is van de energievisie en het energieadvies van Cenergie.

“Waarom”, gooiden we Jan De Brant meteen voor de voeten, “bouwt een bedrijf als het Gentse Havenbedrijf een passiefkantoor?” “Wij berekenden dat de terugverdientijd niet meer dan 5 jaar is, en dat levert het bedrijf dus een flinke stuiver op. Ongetwijfeld is dat financieel voordeel de belangrijkste drijfveer voor het Havenbedrijf, maar het is natuurlijk ook goed voor hun imago.”

Zo’n klant zou je bij Cenergie niet meteen verwachten, niet? “Misschien

niet, maar juist daarom zijn we er erg blij mee. Zo’n klanten bereiken is ons objectief”, zegt Jan De Brant. “De bedoeling is dat de klant – door ons te betrekken in het ontwerp – op korte tot middellange termijn financieel voordeel haalt door energiebesparing en tegelijkertijd een beter binnenklimaat krijgt.” Bovendien is het ook onze bedoeling die energiebesparende concepten bij een breder publiek te krijgen en ook daar heb je zo’n klanten voor nodig.

Vier keer zuiniger

Ecologisch bouwen is natuurlijk veel méér dan goed isoleren en energiebewust bouwen. “Het gaat in eerste instantie om de ligging,” zegt Jan De Brant, “en in tweede instantie over het materiaalgebruik bij de bouw. En ten derde is er natuurlijk het permanente energiegebruik wanneer het gebouw in gebruik is.” En dat laatste is dan het belangrijkste? “Ja, het materiaal tegenwoordigt slechts 20% van het energieverbruik, het gebruik van het gebouw neemt het leeuwendeel van 80% voor zijn rekening. Maar het gaat ook niet alleen om een besparing. Het passiefhuisconcept levert ook meer comfort op door een beter binnenkli-

maat. Het comfort is vergelijkbaar met dat van een geacclimatiseerd kantoor, maar we realiseren dat op een andere manier, met andere technieken. En vier keer zuiniger.”

Laag vermogen, hoog rendement

Zo’n kantoor is toch nog iets anders dan een huis. Hoe ga je dan in zo’n geval te werk? “We maken eerst een realistische inschatting van het elektrisch vermogen: computers, beeldschermen, een kopieerapparaat, de verlichting en natuurlijk de mensen die er werken produceren allemaal warmte. Bij SD-Works in Kortrijk, waarvoor we ook het energieadvies leverden, verving men alle beeldschermen door flatscreens. Die operatie kostte één miljoen, maar bespaarde tegelijk evenveel op energiekost en koeling. Dat elektrisch vermogen is belangrijk, want in een passiefgebouw beogen we een laag vermogen en een hoog rendement. En dus kijken we eerst naar de positionering van het gebouw, om zoveel mogelijk gebruik te maken van de zon. Dat is de passieve zonne-energie. Het bestaande kantoorgebouw van het Gentse havenbedrijf telt 2 lagen en weinig comfort, uit metingen is gebleken dat de luchtkwaliteit er slecht is en de

kost voor verwarming en elektriciteit liggen er nog hoger dan bij andere gewone gebouwen.”

Het nieuwe gebouw is een betonconstructie met er rond een houten skelet vol isolatie. Het krijgt 4 lagen, wat een uitbreiding met 1800 m² oplevert. En tussen beide gebouwen wordt een koppelvolumen gebouwd, een atrium. Het nieuwe gebouw krijgt ook een dubbele inkom als tochtsluis. En centraal in het nieuwe gebouw zijn er vides en een centrale kern met de trap, technische kokers en het sanitair. Een beter binnenklimaat is voor de werkgever ook belangrijk? “Uiteraard, want een beter klimaat betekent meteen een hoger personeelsrendement.”

Grondbuis

Jullie hebben wel een grote invloed gehad op het ontwerp van dat gebouw? “Ja, omdat we van in het begin betrokken waren bij het ontwerp. En dan kun je met alles rekening houden en je kunt er bovendien voor zorgen dat de toegepaste technieken niet in het oog springen. Heel belangrijk bij zo’n groot gebouw is de massa. Het thermisch comfort van een gebouw bestaat uit twee componenten: de luchttemperatuur staat voor 50%, de straling van de wanden zorgt voor de andere helft. In het kantoor van het Havenbedrijf wordt die massa ‘s nachts afgekoeld door de ruimtes extra te ventileren via de luchtgroep met koele buitenlucht. In de haven kan je door de vervuiling niet zomaar een hele nacht de vensters opzetten. Er zijn ook geen valse plafonds, waar door gaans allerlei kabels lopen. Die lopen in dit gebouw in de bovenliggende computervloer. De verkoeling gebeurt door een grondbuis, die als grondwarmtewisselaar functioneert. 3 meter onder de grond, 40 meter lang. De ventilatielucht wordt door die buis aangezogen. De bodemtemperatuur is gemiddeld 10° - 5° in de winter, 15° in de zomer. Voor de serverruimte hebben we een afzonderlijke grondbuis gestoken, om de lokale hoge interne warmtelast onder controle te houden. En zo krijgt dat lokaal meteen ook extra verluchting. En in de keukens hebben we op de dampkap een warmtewisselaar geplaatst, om het temperatuurverlies zo klein mogelijk te houden.”

Ecobouw, ‘passief’ bedrijf?

Het kantoor, de verkoopsruimte en het les- & vergaderlokaal van Ecobouw cvba zit in een compact en goed geïsoleerd geheel, de opslagruimte voor de materialen staat, los daarvan, een eindje achterin.

Toen Luc Van der Auwera en Hilde Goossenaerts in 1996 na 6 jaar ontwikkelingshulp uit Congo terugkeerden, stapten ze in Ecobouw. Dat coöperatieve bedrijf specialiseert zich in milieuvriendelijke bouwmaterialen, met - van in het prille begin - het belang van doorgedreven isolatietechnieken als nadrukkelijk aandachtspunt. Vorig jaar verhuisde de firma van Zemst naar Aarschot, waar Ecobouw zijn intrek nam in een gloednieuw ‘passiefkantoor’. Er bestaan normen voor passiefhuizen,” zegt Luc, “voor kantoren nog niet. En een kantoor is toch wat anders dan een huis.”

K 12

Het Ecobouwkantoor is nog niet volledig afgewerkt en voldoet momenteel aan een norm tussen K 20 en K 25, ter-

wijl die voor een passiefhuis op K 12 is vastgelegd. Dat passiefhuisconcept interesseerde Luc trouwens van in het begin. Toen hij daarover reeds in 1996 een cursus in Duitsland ging volgen was hij wellicht de eerste Vlaming die met de idee in aanraking kwam. “Het ontwerp van dit gebouw is op mijn visie en ideeën geënt,” zegt Luc, “het gevleugelde dak, de structuur van het gebouw ... Onderaan hebben we een kleine showroom en de verkoopsadministratie. We geven daar voornamelijk advies en de materialen liggen in het magazijn, een vrijstaand gebouw achter dit kantoor. En boven is er een cursusruimte, die ook door verenigingen en dergelijke kan worden gebruikt. Het local-globalprincipe speelt hier ook: het werken aan een duurzame gemeenschap. Sustainable networking, duurzaam bezig zijn.”

Zonder centrale verwarming

Hoe Luc van dit kantoor een passief-huis maakt? "Je moet er eerst en vooral rekening mee houden dat dit een kantoor is. Het moederbord van een computer produceert 68° verwarming, en wordt gekoeld tot een warme luchtuitstoot van ongeveer 30°, wat nog steeds behoorlijk hoger is dan de omgevingstemperatuur. Bovendien is die lucht onzuiver. Niet alleen de moederborden produceren warmte, ook alle transformatoren, de hub van het computersysteem, de netwerkverdeling, de kassa, het kopieerapparaat, de koffiemachine ... doen dat. Dat betekent dat we hier sneller last hebben van de warmte dan van de koude. En dan vragen mensen nog hoe we het zonder centrale verwarming redden ... Het elektriciteitsverbruik van die toestellen wordt voor een groot gedeelte gedekt door de eigen elektriciteitsproductie: 13 fotovoltaïsche panelen die 1000 kilowattuur per jaar opleveren."

Dampopen en luchtdicht

Het concept van het gebouw is duidelijk, maar ook een beetje eigenzinnig. Waar een doorsnee passiefhuisbouwer een kelder afzweert omwille van het warmteverlies, heeft Luc van zijn kantoor een paalwoning gemaakt, met daarop een optimaal geventileerde vloer met 49 cm isolatie. "Je hebt een dampopen beschermd milieu nodig. Dampopen en luchtdicht. Zulke constructie vertrekt van een dragende, 22 cm geïsoleerde prefabwand en dakelement. Dat dakelement is ook zonder chemisch impregneren duurzaam, bij occasionele bevochtiging (het gevreesde vocht in de bouw) dampen er immers massa's vocht uit." De houten constructie blijft dan ook altijd voldoende droog. Deze laag-energiestandaard werd dan verder afgebouwd met een extra isolatielaag achter de gipsplaat. De esthetische buitenafwerking is een gekleurde silicaatpleister die op alweer - isolatie werd geplaatst. Zo worden de raamkaders en alle koudebruggen - in een passiefhuisstandaard is ook hout een koudebrug - geïntegreerd in de isolatie. Met die isolatie en het verbeterd 3-lagig glas realiseert men het maximale rendement.

"Oude houten huizen waren ook dampopen, maar ze waren niet luchtdicht. Ventilatie is in een passiefhuis wel een sleutelbegrip, maar dan niet langs kieren en spleten," zegt Luc.

Prefab toekomst van ecologisch bouwen

Dat is toch niet voor iedereen weggelegd, proberen wij. "Oh nee?" repliceert Luc, "je hoeft dat echt niet ingewikkeld te maken hoor. Gewoon basic. Je moet oplossingsgericht denken en werken in plaats van productgericht. Werken met natuurlijke vezels als isolatie bij voorbeeld. Wij hebben de 'isomantel' gemonteerd: prefabelementen die in feite dragende binnenspouwbladen zijn. Dat isoleert akoestisch én thermisch én zomerkoel. Het is na montage meteen regendicht en is bovendien brandveilig. Prefab is trouwens de toekomst van het ecologisch bouwen. Wat je dan aan de binnen- en buitenkant aanbrengt, kies je zelf. Leem is natuurlijk altijd een goede optie: voor buiten hebben we intussen misschien betere oplossingen dan leem, voor binnen wellicht nog niet ..." Je hebt dus niet alleen voor goed isolerende bouwmaterialen gekozen, maar ook voor energiearme producten. "Wanneer het gebruik van het gebouw geen energie kost, weegt de energiekost van het materiaal natuurlijk des te meer door. En bijgevolg kozen wij dus vooral voor houtvezelisolatie," legt Luc uit. "Maar we zijn nog niet klaar met het gebouw. We gaan nog een pak metingen moeten doen. Dat is een extra investering, maar ik wil het weten om verder te verfijnen. Meten is weten hé. En ik wil de grenzen van het systeem aftasten. Het passiefhuismodel staat dan wel ongeveer op punt, de keuzemogelijkheden voor de laatste sturingen van het binnenklimaat zijn zeer verscheiden, en daar we willen nog verder op experimenteren."

Natuurpunt Mechelse st

Het minst ver in de realisatie van haar kantoor staat Natuurpunt, de Vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Maar plannen zijn er al wel, en die ogen niet alleen energiezuinig en milieuvriendelijk, Vlaanderens grootste milieuvereniging huist weldra ook in een mooi en hedendaags kantoorgebouw.

Dicht bij het station

Nog niet zo lang geleden zaten de Vlaamse en Waalse beschermers van 's lands natuur nog samen in een herenhuis in Schaarbeek. Maar door de groei van het Vlaamse Natuurreservaten en de fusie met de Wielewaal moest naar een nieuwe stek worden uitgekeken. Aangezien het vinden van een betaalbaar optrekje in Brussel nagenoeg onmogelijk is, week de vereniging uit naar Mechelen, waar ze in 2000 een verlaten kopergietery in de onmiddellijke omgeving van het station aankocht. Een bewuste keuze, dicht bij het station? "Ja, een héél bewuste keuze", benadrukt Yves Dumarey, de Natuurpunt-medewerker die de werkzaamheden aan het nieuwe verenigingssecretariaat coördineert. "Het is voor ons een absolute prioriteit dat medewerkers en be-

Deze voormalige kopergietery in de Mechelse stationsbuurt wordt door Natuurpunt omgebouwd tot een milieuvriendelijk, energiezuinig en hedendaags ogend verenigingssecretariaat.

nt gaat passief in stationsbuurt

zoekers ons vlot per openbaar vervoer kunnen bereiken. Recent werd Natuurpunt door de Vlaamse Gemeenschap trouwens nog als laureaat 2003-2004 erkend omwille van haar duurzaam woon-werkverkeer. Want naast onze aandacht voor openbaar vervoer voorzien wij ook faciliteiten voor onze fietsende medewerkers.”

Architecturale kwaliteiten behouden

Yves heeft inmiddels een plan en ... een stevige zaklamp uit zijn lade gevist en even later zijn we op stap naar de Coxiestraat. Het eerste wat een mens daar denkt: “Hoe maakt men van deze puinhoop in pakweg een jaar een comfortabel kantoor voor 100 medewerkers?” Eens binnen merk je echter al snel de intrinsieke kwaliteiten van het gebouw. “Die architecturale kwaliteiten willen we ook grotendeels behouden,” zegt Yves. “Het is de bedoeling om van het industriële pand zoveel mogelijk elementen te bewaren, zoals de zuilen en de klinknagelliggers, zegt ook architect John Mooens van het Architecten-coöperatief dat samen met het Ontwerp Kollektief van Herman Bogaerts de plannen tekende. “Er zijn echter ook

ingrepen nodig. Het gebouw is te klein en dus komt er een vierde verdieping in hout bij.”

Ecologisch kantoor

Zo’n ecologisch kantoorgebouw, hoe pak je dat aan? “In de buitenmuren en het houten dak komt 20 à 30 centimeter isolatie. En we opteren ook voor driedubbel glas. Je mag ook niet vergeten dat het een groot gebouw in staal en beton is, dus beschikken we over een grote massa die de warmte vasthoudt. Een warmtepomp op basis van grondwater zorgt voor vloerverwarming in de winter en vloerverkoeling in de zomer, wat een energieverslindende airconditioning meteen overbodig maakt. Een klein wandgasketeltje moet de winterpieken opvangen. Bovendien,” gaat Yves gedreven verder, “wordt voor de voorgevel niet alleen aan de architectuur gedacht, hij wordt ook functioneel. We plannen daar immers een atrium, het wordt dus een passieve klimaatgevel. In de koude periodes recupereren we de warmte van het atrium voor de vloerverwarming. En in warme periodes vormt het een buffer om de zon uit de kantoren te houden. Om die reden wordt ook nog zonnepanelen voorzien.

Natuurlijke lichtinval

“Dat atrium is één van de meer gedurfde ingrepen om een maximum aan daglicht te verkrijgen, en bovendien zorgt dat atrium ook voor een lager elektriciteitsverbruik. Er ontstaat zo ook een intens ruimtelijk effect op de werkvloer. En dat zorgt ervoor dat de medewerkers in het ‘Natuur.huis Mechelen’ visueel contact hebben met de omgeving. Binnen dit concept worden de eerste en tweede verdieping overigens als een kantoorlandschap georganiseerd. Deze flexibele kantoorstructuur creëert tussen de verschillende diensten een sfeer van openheid en communicatie. Het moet ook toelaten om met een wis-

selende groei van de vereniging vlot aanpassingen door te voeren.”

Realistisch en betaalbaar

Het gebouw wordt niet alleen energiezuinig, ook in de materiaalkeuze wordt met het milieuaspect rekening gehouden. “We gebruiken FSC-gelabeld hout, sommige binnenmuren bekleden we met leem ... Vibe is ook enthousiast over dit project”, voegt Yves er fijntjes aan toe. Natuurpunt-directeur Willy Ibens benadrukt dat het project wel realistisch en betaalbaar moet blijven. Het budget is 2 miljoen euro. De verkoop van het voormalige Brusselse secretariaat en een ethische obligatielening bij haar eigen leden en sympathisanten moet het grootste deel van dat financiële plaatje rond maken.

Jong en hedendaags

Een echte voorloper durft Yves dit project niet noemen: “Ook de Vlaamse Milieumaatschappij in Aalst en Oxfam Wereldwinkels in Gent huizen in een duurzaam kantoorgebouw.” Maar Yves benadrukt wél dat dit project mee het gezicht van de vereniging gaat bepalen. “We moeten onze rol als grote milieuvereniging waarmaken.” De gevel is het uithangbord en dat moet het jonge, hedendaagse karakter van de vereniging weergeven,” heet dat met de woorden van architect Jos Moeens. Voor Willy Ibens moet het vernieuwde pand de geest van Natuurpunt uitstralen. “Het moet duidelijk herkenbaar zijn als het gebouw van Natuurpunt: een ecologisch project met een laag energieverbruik, duurzame materialen en een grote functionaliteit.”

Stef Boogaerts

Coördinator pers & communicatie en
hoofdredacteur Milieurama
bij Bond Beter Leefmilieu

Doorsnee Vlaams gezin kan 50%

In het Vlaamse regeerakkoord staat dat het energiegebruik van gezinnen tegen 2010 met 7,5% moet dalen ten opzichte van het verbruik in 1999. Projecten als 'Klimaatwijken', groepen mensen die op wijkniveau samen energie sparen, geven alvast een goede voorzet. Ondertussen zijn er ook de eerste bedrijfjes in Vlaanderen die gezinnen adviseren en ondersteunen bij het verder verlagen van hun energiefactuur. Met Cenergie maken we elders in dit passiefhuizendossier kennis, hier kijken we even over de schouders van Wim De Groote en Serge Van Crieckinge van de dit voorjaar opgerichte bvba E-ster.

Vanwaar het idee om te starten met jullie bedrijfje?

Wim De Groote: 7 jaar geleden verbouwde ik mijn huis, waar we sindsdien met ons 4-persoonsgezin wonen. We hebben alle comfort van een doorsnee Belgisch gezin en ik werk thuis. Toch hebben we maar een elektriciteitsfactuur van 8 euro per maand en een verwarmingsfactuur van 125 euro per jaar. In het kader van de Open Huizendagen zijn er de afgelopen jaren honderden mensen naar ons huis komen kijken. Als ze buiten gaan, zijn ze razend enthousiast. Maar als ik ze een jaar

later weer tegenkom en vraag hoeveel hun energiefactuur ondertussen is gezakt, dan zuchten ze: "Tja, ik heb nog geen tijd gehad om daar iets aan te doen" of "X en Y raadden het mij af". Om alle mensen die echt iets willen doen te ondersteunen, hebben we E-ster opgericht. Ook mijn 10 jaar ervaring als energie-onderzoeker aan de universiteiten van Antwerpen en Gent speelde mee. Aan de universiteit van Gent was ik 2 jaar intern energie-ingenieur, daar realiseerden we met een klein team op korte tijd een besparing van miljoenen euro's op de energiefactuur.

Serge Van Crieckinge: Bij de bouw gaf

Wim ons enkele adviezen die er mee voor zorgden dat 200 € per jaar ruimschoots volstaan om ons vrijstaand sleutel-op-de-deur huis te verwarmen. Hierdoor waren mijn vrouw en ik natuurlijk heel overtuigd. Daarna gaf hij ons ook enkele eenvoudige tips om ook ons elektriciteitsverbruik te verminderen. Een investering van 50 €, met een daling van ons elektriciteitsverbruik met 30% op één jaar tijd als resultaat. Toen heb ik tegen Wim gezegd: zo moeten we toch veel andere mensen kunnen helpen? Van het één is het ander gekomen en na veel puzzelwerk hebben we ons bedrijfje opgericht.

0% energie besparen

Hoe gaan jullie te werk?

Wim: Eerst doen we een energie-audit. We beoordelen de isolatie en verwarmingsinstallatie en meten gedurende 10 dagen het elektriciteitsverbruik van de elektrische toestellen. Zo krijg je een nauwkeurig beeld van waar de elektriciteit naartoe gaat. We maken dan een overzicht van alle rendabele mogelijkheden om de energiefactuur te verlagen, en berekenen wat dit zal kosten.

Serge: Beslist de klant daarna om door te gaan, dan werken we samen met hem en/of haar onze aanbevelingen verder uit tot een gedetailleerd actieplan, dat dan door onze partners-aannemers wordt uitgevoerd. Zij doen alle nodige aanpassingen. Wij zorgen voor de coördinatie en volgen gedurende 2 jaar de evolutie van het energieverbruik op, om te zien of we onze doelstellingen halen.

Wat zijn de eerste ervaringen na 3 maanden? Hebben jullie al resultaten geboekt?

Serge: Bij de eerste vijf klanten zijn de aanpassingswerken ondertussen gebeurd. De gemiddelde besparing op de energiefactuur die we er vooropstelden bedraagt 51% met een terugverdientijd van minder dan 3 jaar. Binnenkort zullen we weten hoeveel er werkelijk wordt bespaard. De resultaten die we haalden in onze eigen woningen spreken in elk geval voor zich.

Wim: De helft van onze klanten kiest bovendien voor zonnecellen. Omdat we hun elektriciteitsverspilling zo sterk kunnen verminderen, komen ze toe met een kleine installatie van 8 m² om de helft van hun verbruik te dekken. Met de huidige subsidieregeling betekent dit dat ze ca. 3 000 € zelf moeten

betalen om de komende 25 jaar de helft van hun stroom uit zonlicht te halen. Geruisloos, proper en onderhoudsvrij.

Hoeveel kost zo'n audit?

Wim: We hebben de prijs van een audit bewust zo democratisch mogelijk gehouden: 121 € plus verplaatsingskosten. Hiervoor maken we eerst een rondgang door het huis, installeren we elektriciteitsmeters op de toestellen en maken we 2 weken later een rapport dat we komen voorstellen.

Meer info: e-ster bvba

St.-Denijslaan 64, 9000 Gent, 09 221 69 14 & 0494 346 669, info@e-ster.be, www.e-ster.be

Haast en spoed is voor één keer goed!

Subsidies fotovoltaïsche zonne-energie voor 2004 zijn alweer bijna uitgeput.

Heeft u interesse om:

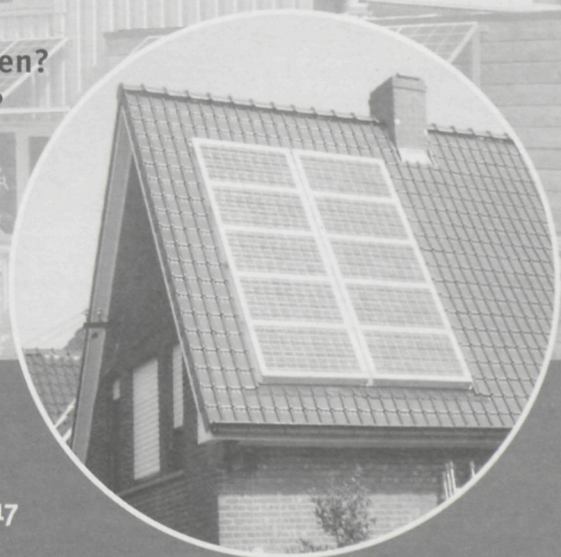
- uw eigen stroom te produceren?
- uw energiefactuur te halveren?
- uw elektriciteitsmeter achteruit te laten draaien?
- te genieten van subsidies en fiscaal voordeel?

Neem dan vandaag nog contact op met IZEN en wij doen de rest voor u.

Zonnestroom niet langer een droom !

Hoeksken 56 • B 2275 Lille
T 014/ 55 83 19 • F 014/ 55 83 17
www.izen.be • info@izen.be

Zelf elektriciteit maken met **zonne-energie**?

ANTWOORDFORMULIER

- ☐ Ja, stuur mij meer informatie op.
- ☐ Graag hadden wij een afspraak gemaakt voor een bedrijfsbezoek aan Solar Technics. Gelieve ons te contacteren op het nr.: ____ / ____

Mijn Adresgegevens:

Naam: _____

Voornaam: _____

Straat: _____

Gemeente: _____

Tel.: _____

Fax: _____

GSM: _____

E-mail: _____

Stuur deze antwoordkaart in een gefrankeerde omslag naar:
Solar Technics, Industrieweg 70, B-8800 Roeselare

Het kan ...

In een tijd van stijgende bezorgheid voor het milieu is er ook een stijgend verlangen naar een maximaal gebruik van hernieuwbare energie. Binnen regeringen en wetenschappelijke kringen is er een groeiend besef betreffende de waardevolle rol die zonne-energie speelt bij het reduceren van vervuiling en in het bijzonder bij de strijd tot het stabiliseren van de CO₂ uitstoot.

Deze technologie is nu reeds beschikbaar voor huishoudelijke toepassingen. De steeds terugkerende subsidieregeling van de Vlaamse Gemeenschap zorgt voor een aanzienlijke financiële tegemoetkoming.

Solar Technics, Industrieweg 70, B-8800 Roeselare
Tel.: +32 (0)51 20 20 52 • Fax: +32 (0)51 24 73 00
Email: solartechnics@yucum.be • <http://www.solar-technics.be>

"De kinderen van morgen zullen onze rechters zijn"

**Europese conferentie
"Een toekomst voor
onze kinderen" stelt
zwaar teleur**

"Een toekomst voor onze kinderen" was het thema van de vierde ministeriële conferentie over milieu en gezondheid in Boedapest. Van 23 tot 25 juni verzamelden daar de ministers van Milieu en Volksgezondheid van niet minder dan 52 landen (de landen van de Europese afdeling van de Wereldgezondheidsorganisatie). Onder hen twee Belgische excellenties: de toenmalige ministers Thierry Detienne van het Waalse en Jef Tavernier van het Vlaamse Gewest.

Het doel van deze samenvoering? Een consensus bereiken over het voorkomen en beperken van de nadelige gevolgen van milieuvontreiniging op de gezondheid van kinderen. En dan denk je: dat zou voor die hoge pieten toch voldoende moeten zijn om snel en krachtig te handelen. Maar eens te meer bleken andere belangen zoveel zwaarder te wegen ...

Dr. Marc Danzon, directeur van de Europese afdeling van de Wereldhandelsorganisatie: "De kinderen van morgen zullen onze rechters zijn."

Eén euro per jaar

Volgens de Eurobarometer zijn 93% van de Europeanen ervan overtuigd dat chemische stoffen een negatieve impact hebben op de gezondheid en het leefmilieu. Uit een opiniepeiling, uitgevoerd in opdracht van WWF, blijkt dat mensen vooral bezorgd zijn over de opstapeling van chemische stoffen in het lichaam. De grote meerderheid van de geïnterviewden verklaarde tevens bereid te zijn om één euro per jaar meer te betalen voor de dagdagelijkse consumptieproducten, indien die prijsstijging zou leiden tot het uitfasen van de schadelijkste stoffen in die producten. Eén euro per jaar? Dit is precies de gemiddelde kost per Europeaan die het nieuwe voorstel van de Europese Commissie voor een beter chemisch beleid, REACH, zou veroorzaken! Waarom nog langer dralen?

Dat een stevige aanpak dringend nodig is werd nochtans door niemand betwist. Kon ook niet, want net voor de aanvang van de conferentie bleek uit het onrustwekkende rapport 'Study on environmental burdens of disease in children' van de Wereldgezondheidsorganisatie nog dat zowat één op de drie ziektes bij kinderen het gevolg is van een onveilig en ongezond leefmilieu.

Rechters van morgen

"De kinderen van morgen zullen onze rechters zijn", zegt Dr. Marc Danzon. Danzon is directeur van de Europese afdeling van de Wereldgezondheidsorganisatie. En het oordeel van de rechters van morgen zal vernietigend klinken, zo blijkt uit het rapport. Jaarlijks sterven tot 13 000 kinderen tussen 0 en 4 jaar in Europa en Centraal-Azië als gevolg van blootstelling aan fijn stof. Binnenhuisluchtvervuiling doodt jaarlijks ongeveer 50 000 peuters. 1,75 miljoen gezonde levensjaren (DALY's: disability-adjusted life years) gaan verloren als gevolg van ademhalingsproblemen en 150 000 als gevolg van loodvergiftiging. "De invloed van milieufactoren op de volksgezondheid neemt toe", stelt

Kerstin Leitner, adjunct-directeur-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie. "De gezondheid van een volwassene wordt in belangrijke mate bepaald in de kindertijd. Het is dus belangrijk om de invloed van milieufactoren op de gezondheid van kinderen te kennen".

Aanbevelingen, aanmoedigingen, stimulansen ...

Tijdens de ministeriële conferentie werd een akkoord bereikt over het nieuwe actieplan Milieu en Gezondheid voor kinderen (CEHAPE, Children's Environment and Health Action Plan for Europe). Deze beleidstekst stelt een reeks maatregelen voor om de impact van lucht- en watervervuiling, scheikundige stoffen ... op de gezondheid van kinderen te verkleinen. Tevens werd op 25 juni een Ministeriële Verklaring ondertekend. Verklaring en plan staan bol van de aanbevelingen, aanmoedigingen, stimulansen ... maar acties die moeten leiden tot juridisch bindende maatregelen vormen de grote afwezige. "Uitermate zwak", is het oordeel van het Europese Milieubureau, de koepel van de Europese milieubeweging waarvan Bond Beter Leefmilieu een actief lid is.

"En uitermate teleurstellend was de inbreng van de EU-ministers". Het plan mist ambitie en het valt sterk te betwijfelen of het in staat zal zijn om de gezondheid en de toekomst van kinderen beter te beschermen. Er ontbreken duidelijk meetbare doelstellingen. De maatregelen beperken zich tot het stimuleren van onderzoek. Er is geen vooruitzicht op actie of degelijke regelgeving om de blootstelling aan schadelijke stoffen in te perken.

Medici en milieubeschermers vinden elkaar

Benjamin Clarysse, als activist aanwezig in Boedapest, sluit zich hierbij aan. Maar hij voegt er een positieve noot aan toe. "Het valt mij op dat de medische wereld en de milieubeweging elkaar stil aan beginnen te vinden", zegt hij. "Wetenschappers in de medische gezondheidszorg wijzen steeds meer op de nefaste effecten van ons ongezonde leefmilieu. Deze toenadering uit zich in bepaalde gevallen zelfs tot een structurele samenwerking." Inderdaad, ook in Parijs, tijdens een internationaal colloquium (een initiatief van de Unesco) in de aanloop naar deze conferentie, wezen vooraanstaande toxicologen, kankerspecialisten en epidemiologen op het feit dat chemische vervuiling een ernstige bedreiging vormt voor de toekomst van de mens. Dat colloquium resulteerde in de 'Verklaring van Parijs' (7 mei 2004), waarin wordt opgeroepen om gezondheidsproblemen preventief aan te pakken door het leefmilieu beter te beschermen.

Wachten tot 2007

Véronique Bouttin (Interenvironnement Wallonie) vertegenwoordigde de vier regionale milieufederaties in de Belgische delegatie in Boedapest. "Onderzoek naar de verbanden tussen milieu en gezondheid moet uiteraard worden verder gezet. Maar het is vooral noodzakelijk dat de reeds bestaande kennis wordt omgezet in beleidsmaatregelen. Er moet zo snel mogelijk werk worden gemaakt van preventie door de invoering van efficiënte regelgeving op het vlak van luchtkwaliteit en mobiliteit, chemische stoffen en pesticiden." Ook zij tracht nog, naast alle kritiek, een optimistische stem te laten horen. "Voor het eerst werd

beslist om een evaluatie van de verwezenlijkingen door te voeren", aldus Bouttin. Een dergelijke evaluatie zou doorgaan in 2007, twee jaar voor de volgende Ministeriële Conferentie, die in 2009 in Italië zou plaatsvinden. Zij begrijpt dat het moeilijk is om tot een akkoord te komen. "Tenslotte gaat het om een conferentie met 52 landen die vanuit een totaal andere socio-economische en milieucontext denken en werken."

REACH

CEHAPE is niet het enige initiatief dat zich richt op de verbanden tussen leefmilieu en gezondheid. Maar ook de andere initiatieven leveren zelden echte resultaten op. Zo blijken de recente voorstellen van de Commissie voor een Europees Milieu- en Gezondheidsplan 2004-2010 gemiste kansen om bijvoorbeeld de doelstellingen van REACH bij te treden. REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of CHemicals), één van de belangrijkste Europese milieudossiers voor de komende jaren, is trouwens een mooi voorbeeld van hoe milieumaatregelen de volksgezondheid ten goede kunnen komen. REACH beoogt een beter chemisch beleid in Europa door ondermeer de industrie meer verantwoordelijk te stellen voor de stoffen die zij op de markt brengt. Met de nieuwe regels zou veel meer kennis over de eigenschappen van chemische stoffen worden verzameld en beschikbaar worden gesteld. De schadelijkste stoffen zouden enkel nog mogen geproduceerd of gebruikt worden als het bedrijf daar een vergunning voor heeft. Vergunningen en het opgeven van het monopolie op kennis over de stoffen? Dat wordt niet goed onthaald bij de chemische sector. Die voert een grootschalige lobbycampagne om REACH zoveel mogelijk uit te hollen. Met succes, want de voorliggende beleidsteksten zijn al flink afgezwakt ten opzichte van de oorspronkelijke doelstellingen. Ook al zijn de maatregelen vooral gericht op onderzoek, dan nog hadden zowel CEHAPE als het milieu- en gezondheidsplan 2004-2010 optimaler ingezet kunnen worden voor REACH door meer aandacht te hebben voor monitoring. Ook is er nood aan het ontwikkelen van indicatoren voor tot nog toe niet gereguleerde chemische stoffen. Of meer aandacht had kunnen worden besteed aan stoffen waarover

nog weinig kennis bestaat maar die kunnen opstapelen in het lichaam van kinderen of die hun ontwikkeling kunnen belemmeren.

Esmeralda Borgo

Beleidsmedewerker productbeleid
bij Bond Beter Leefmilieu

Health Care without Harm

'Health Care without Harm', een internationale coalitie van milieuen gezondheidsorganisaties, vakbonden en medische wetenschappers, was ook van de partij in Boedapest. Deze organisatie beoogt een ecologisch duurzame gezondheidszorg. Ze publiceerde naar aanleiding van de conferentie een interessant rapport. Daaruit blijkt dat afdelingen voor prematuurtjes en pasgeborenen in Europese ziekenhuizen PVC-materiaal gebruiken dat schadelijke additieven bevat. Ftalaten van het DEPH-type die reeds verboden zijn in speelgoed voor jonge kinderen en in cosmeticaproducten komen voor in medisch materiaal in concentraties van 17 tot 41 gewichtsprocenten. Het rapport wijst er op dat er alternatieven bestaan en dat die ook gebruikt worden in ziekenhuizen die bewust hebben gekozen voor het bannen van het gebruik van PVC-materiaal. Uit het onderzoek van 'Health Care without Harm' blijkt immers ook dat DEPH enkel in PVC-materialen voorkwam.

Uit de aanbevelingen van een in opdracht van de EU uitgevoerde risicoanalyse blijkt dat zwangere vrouwen en kinderen beter niet worden blootgesteld aan DEPH-bevattende medische materialen. Tevens heeft de EU een ontwerp-richtlijn opgemaakt om het gebruik van dergelijke materialen niet langer toe te staan indien er alternatieven bestaan. Maar als gevolg van het niet aflatende lobbywerk van de chemische industrie werden ook deze inspanningen geblokkeerd ...

European flower week

Van 18 tot 24 oktober was het 'European flower week'. Deze week vormde het orgelpunt van een brede informatie- en promotiecampagne voor de Europese milieukeur. Dit is een label dat wordt toegekend aan producten die voldoen aan een hele reeks milieucriteria. Deze criteria zijn Europees vastgelegd op basis van uitgebreid wetenschappelijk onderzoek en een debat met de betrokken ondernemingen of hun vertegenwoordigers en maatschappelijke actoren waaronder de milieubeweging. Samen met tien andere lidstaten ging de Belgische federale overheid eind 2002 met dit project van start. Bedoeling was om de Europese milieukeur meer zichtbaar te maken: enerzijds door het aanbod te vergroten en anderzijds door de vraag te stimuleren. Honderd twintig producenten werden rechtstreeks benaderd met het oog op de aanvraag van een label voor de producten die ervoor in aanmerking komen. Ook Fedis, de Belgische federatie van de distributieondernemingen, werd gecontacteerd. Dit contact moest resulteren in diverse promotieacties voor gelabelde producten tijdens de Flower Week. Voor scholen werd een speciale pedagogische koffer ontwikkeld. Hiermee kunnen jongeren van het vijfde en zesde leerjaar op een speelse manier kennismaken met de levenscyclus van papier en de milieueffecten bij de productie van papier. Voor meer informatie over de Europese milieukeur kan je ook terecht op www.ecolabel.be.

Nieuwe EU-richtlijn inzake milieuverontreiniging

Een nieuwe EU-richtlijn om milieuverontreiniging tegen te gaan is sinds kort van kracht. Het gaat om een zeer verregaande richtlijn die milieuvervuilers streng aanpakt. De industriële nijverheid wordt strikt aansprakelijk gesteld voor zowel het voorkomen van milieuvervuiling als voor het betalen van opruimingskosten in geval van verontreiniging.

De nieuwe richtlijn viseert niet alleen de zware vervuilers. Ook bedrijven die in principe geen grote schade aan het milieu toebrengen, kan men voortaan strenger aanpakken in geval van nalatigheid. De richtlijn, die gebaseerd is op een voorstel uit 2002, trekt daarnaast ook het begrip 'milieuvervuiling' verder open. Milieuvervuiling wordt niet louter meer opgevat als de activiteiten die schade toebrengen aan land, lucht en water. Wanneer menselijke activiteiten de biodiversiteit schade berokkenen, dan is er voortaan ook sprake van milieuvervuiling. Door deze nieuwe invulling wordt de draagkracht van de richtlijn natuurlijk veel groter. De EU-lidstaten hebben tot april 2007 de tijd om de strenge richtlijn in hun nationale wetgeving op te nemen.

Nobelprijs voor de Vrede voor Afrikaanse ecologiste Wangari Maathai

Het Noorse Nobelcomité maakte op vrijdag 8 oktober bekend dat de Keniaanse Wangari Maathai de Nobelprijs voor de Vrede 2004 wint. De Keniaanse hoogleraar, milieuminister en militante milieu-activiste krijgt de prijs omwille van haar inzet voor haar bijdrage aan duurzame ontwikkeling, vrede en democratie. Namens de Vlaamse milieubeweging maakte Bond Beter Leefmilieu bekend ten zeerste verheugd te zijn over de toekenning van de Nobelprijs voor de Vrede aan Wangari Maathai.

Wangari Maathai is in de ecologische beweging lang geen onbekende. Dit voorjaar won ze nog de Sophieprijs voor haar niet aflatende strijd tegen ontbossing, erosie en woestijnvorming in Afrika. De Sophieprijs is genoemd naar De wereld van Sofie, het filosofische jeugdboek dat een wereldwijde bestseller werd. Auteur Jostein Gaarder richtte in 1998 met de opbrengst van het boek een fonds op dat een jaarlijkse prijs moet uitreiken aan milieu- en ontwikkelingsprojecten. Wangari Maathai krijgt de Nobelprijs overigens niet alleen voor haar bekende bebossingsproject met de Green Belt Movement, waarmee ze reeds bossen liet aanplanten in 25 Afrikaanse landen. Ze krijgt de prijs ook omwille van haar strijd voor de mensenrechten, voor de rechten van de vrouw en voor de rechten van het bedreigde Ogiek-volk in Kenya.

Wangari Maathai is een schoolvoorbeeld van de zeldzame Oost-Afrikaanse platte-landsmeisjes die aan Europese en Amerikaanse universiteiten gaan studeren. Maathai studeerde immers aan verschillende Amerikaanse universiteiten en schreef het daardoor tot een belangrijke beleidsmaker in haar moederland Kenya. Onder de dictatuur van voormalig president Arap Moi belandde ze in de gevangenis, vandaag bekleedt ze als groene staatssecretaris voor Leefmilieu en Natuurlijke Rijkdommen een belangrijke functie in de regering.

Bond Beter Leefmilieu ziet in de toekenning van de Nobelprijs aan een ecologiste het bewijs dat milieu ook in de ééntwintigste eeuw één van de belangrijkste mondiale thema's blijft. Wangari Maathai levert trouwens het bewijs dat de strijd voor milieubehoud zelden los kan worden gezien van sociale en vaak zelfs economische doelstellingen. In Afrika en Latijns-Amerika werken milieubewegingen overigens veel vaker vanuit die ingesteldheid dan in Europa en Noord-Amerika. Bond Beter Leefmilieu hoopt bovendien dat deze prijs een extra stimulans mag zijn voor de verdere duurzame ontwikkeling van het Afrikaanse continent.

Slecht werk door slechte lucht

Als gevolg van slechte luchtkwaliteit is de werkkraft van ambtenaren met 9% gedaald. Dat bleek uit zowel Britse als Deense onderzoeken. Boosdoeners zijn vooral de filters in airconditioners en het stof dat door computers de lucht wordt ingeblazen. Met de daling van de werkkraft worden miljoenen euro's door de neus van de economie geboord. Vandaar dat we mogen hopen dat de big bosses te rade zullen gaan bij hun 'groene hart'.

Recyclage of verbranding?

Papier recycleren is meestal beter dan het te verbranden. Recyclage van papier draagt, vanuit het oogpunt van milieubescherming, bijna altijd de voorkeur op verbranding. Specialisten van de EU maakten recent echter bekend dat het niet geheel uit te sluiten valt dat verbranding in sommige zeldzame gevallen beter kan zijn voor het milieu. Deze conclusie is belangrijk, omdat zij deel uitmaakt van een rapport dat de Europese strategie inzake het voorkomen van milieuvervuiling zal bepalen.

Beter bouwen kan beter sparen

Er moeten nog ontzettend veel inspanningen gebeuren om optimaal energie te besparen door aangepast te bouwen. Dat legde Euroace in een kritisch rapport ook aan de Europese Unie voor. Euroace is de Europese organisatie van bedrijven die begaan zijn met spaarzame energie in de bouwsector. Een langetermijnvisie binnen de EU is onontbeerlijk, concludeert Euroace. Energiecertificaten voor gebouwen in de Europese landen en de verdere uitbouw van strikte richtlijnen zijn een goede stap voorwaarts. Ook financiële stimuli voor bedrijven en particulieren die energiezuinige gebouwen neerplanten zijn gewenst.

EU dringt aan op verdubbeling van inspanningen rond biodiversiteit

Europese regeringen en belanghebbenden tekenden samen een actieplan uit om het verlies aan biodiversiteit tegen 2010 een halt toe te roepen. Het plan kwam tot stand onder het Ierse EU-voorzitterschap en moet de regeringen, de bedrijven en het publiek stimuleren om aan natuurbescherming te doen. Vorig jaar kwamen de ministers van Leefmilieu al samen om de doelstelling bij de intrede van de nieuwe lidstaten te herbekijken. Sindsdien was het erg stil geworden rond de biodiversiteitsproblematiek. Thema's als het gebruik van chemicaliën en de klimaatverandering verdrongen biodiversiteit van de politieke agenda. Afscheidnemend EU-commissaris van Leefmilieu Margot Wallström haalde dan ook terecht aan dat het nu 'erop of eronder' is inzake biodiversiteit.

De aanbevelingen moesten naar voor komen in de laatste vergadering. Meer onderzoek, het mobiliseren van een sociaal draagvlak en het betrekken van de actieve bedrijfswereld behoort tot de prioriteiten. Een belangrijke stap naar een toekomstgericht beleid is de campagne 'Countdown 2010', opgezet door de 'World Conservation Union' (IUCN). "We hebben zes jaar om een verschil te maken!", zegt IUCN-voorzitster Yolande Kakabadse, voormalig minister van Leefmilieu van Ecuador.

Deense Martine Tanghe wordt milieu- minister

De Deense journaliste en nieuwslezeres Connie Hedegaard wordt de nieuwe milieuminister van Denemarken. Dat bracht de Deense premier Rasmussen begin september naar buiten. De keuze mag toch enigszins verrassend worden genoemd. Hedegaard had dan wel een verleden in de Deense politiek, maar veertien jaar geleden ruilde ze de politiek voor de journalistiek. Nu keert ze dus op haar stappen terug. Haar benoeming wordt door Deense milieubeweging vrij positief onthaald.

Spaanse industrie spendeert meer aan milieu

De Spaanse industrie gaf in 2002 1,89 miljard euro uit aan maatregelen ter bescherming van het milieu. Dat betekent een stijging van maar liefst 28%. Het nieuws werd onlangs bekendgemaakt door het Spaanse Nationaal Instituut voor Statistiek. Het overgrote deel van de uitgaven gebeurden om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Oostenrijkse verdeeldheid inzake elektriciteit

De Oostenrijkse milieuminister Josef Pröll ging recent frontaal in de clinch met zijn collega van economische zaken Bartenstein. Reden daartoe is het plan dat Bartenstein heeft opgesteld inzake elektriciteit uit hernieuwbare bronnen. Pröll vindt dat plan ontoereikend. Het plan voorziet wel in een toename van het winnen van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen, maar voor de milieuminister gaat het lang niet ver genoeg.

The day after 'The day after tomorrow'

De Britse en Franse milieu ministers hebben samen met hun collega's van Buitenlandse Zaken opgeroepen om de strijd tegen de klimaatsverandering aan te gaan. Dat deden ze in een artikel in de Franse krant Le Monde. De ministers beklemtoonden dat het Protocol van Kyoto gerespecteerd moet worden, ook al zijn er bepaalde landen die er in het beste geval hun laarzen mee vagen. "We moeten de moed hebben om onze burgers op de hoogte te brengen dat de opwarming van de aarde een structureel probleem is voor onze blauwe planeet", beginnen de ministers hun opiniestuk. Dat is inderdaad één deel van het verhaal. Het andere deel is dat men ook de moed moet hebben om maatregelen te nemen. En dat is net het punt waar het schoentje wringt.

De landen die tegen Kyoto gekant zijn, halen stevast weer aan dat economie moet voorgaan op ecologie. Met dit argument leggen zij elk initiatief aan banden en verliest een mondiale actie bij voorbaat veel van haar kracht. De ministers hekelen dergelijke denkwijze en roepen op om de krachten te bundelen. "Il est aujourd'hui grand temps d'agir. Faisons vite!"

De ministers benadrukken dat het opiniestuk geen reactie is op de rampenfilm "The day after tomorrow". Een rampenscenario is echter niet meer zo veraf. Wetenschappers verwachten dat de aarde zich tegen 2100 zal opwarmen met 1,4 à 5,8 graden. Tijdens de ijstijd was een schommeling van amper 5 graden ook voldoende om hele gebieden in Europa met een laag ijs te bedekken.

Linkse Braziliaanse president Lula kiest voor GGO-belangen multinational

Luis Inacio Lula da Silva, de Braziliaanse president van de linkse Partido Popular, gaf de landbouwers de toestemming om, net wanneer het plantseizoen zich op gang trekt, genetisch gemodificeerde soja te planten. Brazilië is 's werelds tweede sojaproducteur en de maatregel werd bekendgemaakt in een officiële regeringskrant. Hij kwam er ondanks zware protesten van Braziliaanse milieugroepen die het Braziliaanse verbod op GGO's gehandhaafd willen zien. Lula, die een kabinet leidt van radicale socialisten en groenen, speelt met deze beslissing niet zozeer in de kaart van de eigen landbouwers, maar wel van de multinationale chemiereus Monsanto.

Het stelt Monsanto immers in staat om bij de lokale boeren royalties te innen op de gekloonde of gesmokkelde versies van de populaire Roundup Readyzaden van Monsanto. Zaden verkopen kan vooralsnog niet, maar het bedrijf noemde de maatregel alvast een belangrijke stap in de richting van een permanente toelating om in het immense land GGO-zaden te verkopen en gebruiken, terwijl de internationale milieuorganisatie Greenpeace de regering-Lula beschuldigt van het voortdurend zoeken naar wegen om het uit 2000 stammende verbod op GGO-zaden te ondergraven.

**beter bouwen
& verbouwen**

Dé gids voor uw bouwplannen

Beter bouwen & verbouwen biedt u iedere maand alle mogelijke informatie om beter te bouwen, verbouwen of uw huis te onderhouden.

Van materialen tot technieken, van het budget tot de waarborgen, van de kelder tot het dak, beantwoordt Beter bouwen & verbouwen al uw vragen.

Deze praktische gids helpt u bij het maken van de juiste keuzes en leidt u naar forse besparingen.

Warm water:
welk systeem,
welk toestel?

Buitenmuren
goed isoleren:
geld besparen!

Kies uw kookplaat:
een overzicht

**beter bouwen
& verbouwen**

Oktober 2004 nr. 203 23ste jaargang € 3

200 m²
voor minder dan
150.000
euro

Dossier BIS

- Alle praktische informatie
- Nieuwigheden + Innovatieplatform
- Alles over premies & subsidies in de Vlaamse steden

Hét Belgische bouw- en renovatiemagazine

In de slagschaduw van de Europese hoofdstad

Vlaams-Brabant: van maagdelijk 'Bets' platteland tot verstedelijkte regio Leuven-Brussel

De overgang van het haast bucolische Zuid-Limburg naar de Vlaams-Brabantse Getevallei merk je nauwelijks, want ook aan de Brabantse kant van de grens straalt het landschap een ingetogen rust en weidsheid uit. Het centrum van Geetbets - 'Bets-city' - meet zich dan wel enige (valse) stedelijke allures aan, de rest van de gemeente baadt in een schier eindeloze 'plattelandsheid'.

Maar wanneer we nauwelijks acht gemeenten verder Vlaams-Brabant via Keerbergen weer verlaten, zitten we aan de rand van de Vlaamse Ruit, de in het Vlaams Ruimtelijk Structuurplan afgebakende Vlaamse centrumzone. En dus ligt deze regio pal in de stedenbouwkundige wurggreep van Leuven en Brussel ...

In Bekkevoort wacht Roel Baets ons breed lachend op. De grijzende milieu-beschermers staat al dertig jaar in de spits van de Hagelandse beweging, en dat zullen we snel ervaren. Bij de korte babbel aan de keukentafel zetten Roel en zijn echtgenote Diane de dossiers even op een rijtje. Wanneer we dat even later aan de praktijk gaan toetsen komt Roel handen en woorden tekort. Watervervuiling, waterbeheer, ruimtelijke ordening ... En in haast elke case speelt het gemeentebestuur een door-gaans nogal dubieuze hoofdrol.

In Bekkevoort wacht Roel Baets ons breed lachend op. De grijzen-de milieubeschermer staat al dertig jaar in de spits van de Hagelandse beweging, en dat zullen we snel ervaren. Bij de korte babbel aan de keukentafel zetten Roel en zijn echtge-note Diane de dos-siers even op een rijtje. Wanneer we die even

later aan de praktijk gaan toetsen, komt Roel handen en woorden tekort. Watervervuiling, waterbeheer, ruimtelijke ordening ... En in haast elke case speelt het gemeentebestuur een door-gaans nogal dubieuze hoofdrol.

Natuurlijke zuivering

"Waterzuivering?", doen we een eerste schuchtere poging. "Neen", zegt Roel,

"er wordt hier niet gezuiverd. De ge-meente investeert wel in een geschei-den riolering, maar de mensen sluiten daar niet op aan. Ook niet bij nieuwbouw! En dan zegt de gemeente: 'ge kunt die mensen toch niet verplichten'." Toch is er beterschap in zicht. "Alleen wordt de aanleg van de centrale collector steeds uitgesteld. Hij zou eerst in 2003 aangelegd worden, dan werd het 2004, maar ook vandaag maakt men

nog geen aanstalten, het zal wellicht ook nog niet voor volgend jaar zijn." Wanneer we even later halt houden aan een 'kunstwerk' (zo noemen ingenieurs b.v. deze uitlaatsluis) in de Begijnenbeek, merken we meteen zelf op dat de waterkwaliteit van de Begijnenbeek niet te best is. Je hoeft er zelfs niet eens je ogen voor te gebruiken, een alerte neus volstaat ruimschoots. "Tja", zegt Roel, "en hier valt dat eigenlijk al best mee. Je mag niet vergeten dat al het afvalwater van Molenbeek-Wersbeek, Waanrode én Schoonderbuku in de Begijnenbeek terecht komt. Het zelfzuiverend vermogen van de beek zorgt hier al voor een aanvaardbare waterkwaliteit. In het Papenbroek," en Roel wijst naar het diep in de vallei verscholen natuurreservaat dat al 20 jaar door de plaatselijke Natuurpunters van Diest en Bekkevoort wordt beheerd, "is de Begijnenbeek opnieuw quasi zuiver. Natuurlijke zuivering hé!"

Wachtbekken

Nu komt Roel pas echt op het dreef. "Er is hier in Bekkevoort welgeteld 1 meetpunt voor het mestactieplan", steekt hij

intussen al is. En niemand heeft daar last van want het levert geen enkel probleem op."

"Hier", zwaait Roel breed met de arm, "plant men een dwarsdijk om het overtollige water tegen te houden." Als men de vallei overal voor andere dingen wil gebruiken, raakt men het water natuurlijk niet meer kwijt, en dan moet er kunstmatig worden ingegrepen. "Maar hier hoeft dat helemaal niet, het kan op diverse plaatsen veel makkelijker en op een veel natuurlijker wijze dan hier. Wanneer ze bij voorbeeld de in het verleden rechtgetrokken Begijnenbeek opnieuw laten meanderen, bedenk eens welke hoeveelheid water daar dan in kan! Het tweede scenario dat voorligt, aan de Carrefour van Webbekom, vinden wij veel beter," kraakt Roel dit dwarsdijkscenario alvast verder af.

Schrik hé

Onderweg toont Roel ons nog enkele mogelijke plaatsen, tot we aan de rand van de Diestse agglomeratie staan. Een verharde weg scheidt het open valleigebied van de reusachtige Carrefour-parkeerplaats en de woonwijken die vanaf

fraai wandelgebied bij hebben.

Op de terugweg wijst Roel nog op enkele ruimtelijke orderingsdossiers. "Den Theuma," zegt Roel, wijzend op de gigantische deurenfabriek midden in de Begijnenbeekvallei, "zit nu in industriegebied, dat heeft men aangepast. Ter compensatie werd een strook langs de beek natuurgebied. Maar de gemeente wil meer: onder het motto 'alles is hier toch al verknoid' wil het bestuur een bijkomende KMO-zone. Midden in de vallei natuurlijk. In het overstromingsgebied ..."

Dienstenprovincie

Luc Vervoort is onze gids in Aarschot, en ook hij draait al tientallen jaren mee in de frontlinie van de bloeiende Hagelandse milieubeweging. Hij onder-schrijft het verhaal van Roel volledig. Maar volgens Luc kan het ook totaal anders, en dat willen we hier in Aarschot vooral gaan bekijken. Luc vertelt dus een grotendeels positief verhaal in een heel brede context. Of beter: een verhaal waarvan het happy end zo voor het rapen ligt, maar allerlei factoren - niet in het minst het kortetermijndenken van politici op alle niveaus - verhinderen dat vooralsnog ...

Het is één van de allerlaatste dagen van de zomervakantie en we ontmoeten elkaar in de nog ontspannen sfeer van het Aarschotse stationsbuffet. Luc kadert zijn verhaal vanuit de harde maar onafwendbare realiteit. "Vlaams-Brabant is een dienstenprovincie, in onze provincie ligt de Europese hoofdstad. De ruimtelijke ordening staat hier meestal in het teken van het rijke verstedelijkte middengebied, zoals het creëren van bijkomende woongelegenheden in het groen. Daaruit ontstaat ook de vrees voor uitdrijving van mensen met minder inkomen. Wij hebben niet om die Europese hoofdstad gevraagd, evenmin als om het Europese landbouwbeleid, maar we zitten er nu wel mee."

Stationsbuurt

Wat gebeurt op dat vlak dan in deze buurt, de stationsomgeving van Aarschot? "Deze stationsbuurt verpaupert, terwijl ze met een zeer vlotte treinverbinding met Antwerpen, Leuven en Brussel toch leefbaar zou moeten kun-

"De gemeente investeert in gescheiden riolering, maar de mensen sluiten daar niet op aan. En dan zegt de gemeente: 'ge kunt die mensen toch niet verplichten'!"

van wal. "En weet je waar ze dat zetten? In het Papenbroek op de Gele Gracht, natuurlijk is het daar nitraatarm! Het reservaat werkt als een natuurlijk zuiveringsstation. Daar, tegen de taluds, daar moeten ze die plaatsen", zegt Roel, "wij meten daar meer dan 600 ppm nitraat. Trouwens: je ziet dat ook aan de weelderige brandnetels die daar groeien."

Het verheugt hem wel dat de betonnen constructie waar we op staan vismigratie mogelijk maakt, maar voor de kapot geklepelde oevers toont hij terecht geen enkel begrip. "Wat heeft dat voor zin, waarvoor is dat in godsnaam nodig? In het Papenbroek gebeurt dat niet, daar blijven ze van de oevers af. Je moest eens zien hoe mooi de beek daar

hier in dichte drommen tegen Diest aan-schurken. De Begijnenbeek baant zich schuchter een weg tussen de huizen en de parkeerplaats.

Waarom dit scenario bij de beleids-mensen niet bovenligt? "Schrik hé", zegt Roel, "ze denken dat de Carrefour en de huizen onder water zouden lopen." Tja, als er hier al een probleem van water-overlast zou zijn, dan wordt dat zeker mee veroorzaakt door de grote hoeveelheden regenwater die op de immense verharde parkeervlakte nergens de grond in kunnen dringen. Maar aan de valleikant van de weg is er ruimte zat, daar kun je wel vijf overvolle beken opvangen. En wat zou het hier mooi kunnen worden, de mensen uit het hier zo nabije Diest zouden er meteen een

nen zijn. Deze buurt kan ook een volwaardig alternatief bieden voor de ontwikkeling van alweer een nieuwe KMO-zone in de Demervallei: ecologisch waardevol gebied én overstromingsgebied. Overigens: op het huidige industrieterrein zitten ook veel KMO's die in het stedelijk weefsel konden worden geïntegreerd. Maar velen zien de open ruimte hier nog als een lege ruimte". En dus trekken we op pad. "Kijk," zegt Luc, "de nieuwe Post: een reusachtig gebouw, één verdieping. Gemiste kans hé, daar hadden nog verschillende verdiepingen bovenop gekund. En die grote parkeerplaatsen (aan de linker-, de rechter- én de achterkant van het station) kunnen ook onder de grond. In deze buurt kunnen kantoren en dienstencentra komen, en waarom zou je niet enkele verdiepingen hoog mogen gaan, hier aan de rand van het stadscentrum? Hetzelfde geldt trouwens voor de ongebruikte, braakliggende overgang tussen het station en de industriezone." Even verder ligt ook het Pieter Verhaeghenplein er troosteloos bij. "Ook hier zou men wonen met werken kunnen verweven. Maar kijk: dat nieuwe notariskantoor is alweer een gemiste kans, dat snijdt met zo'n grote tuin een cruciale hap uit een grote lap met veel ontwikkelingskansen."

De Demer in de Aarschotse deelgemeente Langdorp. De vallei biedt hier tal van mogelijkheden om natuurontwikkeling, waterbeheer en recreatie te combineren. "Waarom begint men er dan niet aan?"

"Het toenmalige gemeentebestuur bezorgde de bouwer een toestemming mét handtekening én gemeentestempel. Een officieel document, maar geen vergunning! Pure volksverlakkerij, 'valsheid in geschrifte'!"

's Hertogenmolens

Je moet deze stationsbuurt trouwens ook meer doortrekken naar de stad. Op een boogscheut van het station liggen inderdaad de 's Hertogenmolens, een historisch molencomplex op de Demer dat na tientallen jaren verval en verwaarlozing wacht op een flinke opknapbeurt. De molens staan de laatste tijd volop in de belangstelling, met onder andere een tentoonstelling en een avondlijk optreden van het inmiddels wereldberoemde Aarschotse jeugdkoor Scala. "Deze plaats, met de molens en het oude begijnhof, heeft een sterke identiteit," zegt Luc. "Daar kun je iets van maken. Trouwens, dat geldt voor de volledige doorgang van de Demer door de stad, en dat heeft men blijkbaar begrepen. Recent werd een plan ontwikkeld door het bekende architectenbureau Paul Robbrecht en Hilde Daem, dat o.a. ook het Brugse concertgebouw tekende. Misschien legt dat plan wat te veel de nadruk op architectuur, maar het is alvast een stap in de goede rich-

ting. De Demer geniet sinds enkele jaren grote belangstelling, en dit plan trekt dat alvast door tot in de binnenstad."

En dan heb je natuurlijk nog de Laak, ooit nog een nevenloop van de Demer. "Het Regionaal Landschap Noord-Hageland heeft jaren geleden een project gelanceerd, met als doel dat riviertje opnieuw van water te voorzien," zegt Luc. "Om de Laak levend te maken, moet ze weer in verbinding gebracht worden met de hoofdrivier. En nu liggen er met de restauratie van 's Hertogenmolens ook op dit vlak kansen."

Demervallei: recreatie, natuurbehoud en veiligheid

"Of de Demervallei als groene ruimte echt zo belangrijk is, moet je maar eens aan de duizenden wandelaars en fietsers vragen die op een zomerse zondag de dijk bevolken," bevestigt Luc onze vraag. "De Demervallei is hét recreatiegebied van de streek geworden, voor wandelaars en fietsers. Wat bewijst dat natuur- en landschapsbehoud ook belangrijk zijn voor de woonkwaliteit van mensen. Er worden zelfs toeristen mee aangetrokken, wat dus een beetje bijkomende economische ontwikkeling van de streek meebrengt."

Er zijn met de Demer in deze regio overigens wel meer plannen. Binnen Aminor werkt een werkgroep aan een plan om de hydrologie (lees: het vermijden van overstromingen) in overeenstemming te brengen met het natuurbehoud. Ook een Nederlands bureau is in dat kader bezig met de ecologie van de Demervallei. "En dat werd tijd," zegt Luc, "tenslotte hebben wij jaren geleden al een brede visie ontwikkeld op het samengaan van veiligheid en natuurontwikkeling in de Demervallei. Nu wordt 'onze' visie eindelijk ondersteund door administraties en professionele milieus. Weet je nog, de grote overstroming in september 1998? Het was dramatisch, maar tegelijk waren er ook mooie aspecten: de onverwachte kracht van de natuur deed veel ogen opengaan."

Vergunningenmachine

En net wanneer je overtuigd raakt dat je een specialist hebt gevonden die wél tevreden is over het beleid, steekt Luc van wal. “Alleen jammer dat er in het algemeen bij het beleid zo’n gebrek aan visie heerst. Zo lijkt de provincie te vaak een vergunningmachine. Dit niveau wordt daar democratisch ook bitter weinig op afgerekend. Werken vanuit een visie op de streek vormde destijds al de aanleiding voor het oprichten van het Regionaal Landschap Noord-Hageland. We wilden er het samengaan van ecologie en landschap economisch in vertalen. Vandaag is het Regionaal Landschap naar mijn zin teveel een beheersorgaan geworden. Dat gebeurt wellicht vooral onder druk van de subsidiërende overheden, die projecten op korte termijn willen zien.” Of dat ook niet een beetje voor de milieubeweging geldt? “Jaja, dat geldt

inderdaad ook voor onze inbreng in milieu- en andere raden. Er leven te weinig nieuwe ideeën, streekconcepten e.d. waarrond je nieuwe mensen kan werken. Met al die beheerstaken hebben we steeds minder mogelijkheden om beweging te zijn en moeten we vaak ook braver zijn.”

Structuurplan

Onze laatste halte is Rotselaar, in de sterk verstedelijkte ring rond Leuven. Ook hier ontmoeten we een plaatselijke Natuurpunter – Paul Verstraete, geflankeerd door een ‘anonieme tipgever’. “Verstedelijking en biodiversiteit,” zegt Paul, “daar hebben we hier in Rotselaar wel een verhaal over.” “De laatste decennia is Rotselaar fel gegroeid. Er zijn nu 14 000 inwoners, dat betekent een groei met verschillende duizenden in 20 jaar. Vooral de in gebruik name van de E 314-snelweg in

1980 heeft van Rotselaar een echte forenzengemeente gemaakt. Nu treedt er stilaan een stagnatie op. Meer mensen betekent niet alleen meer bebouwing, maar al die mensen willen ook aan activiteiten deelnemen. En ook dat heeft impact op het natuurlijk milieu en op de ruimtelijke ordening. Zo zijn er een groot aantal sportvelden in de gemeente, en die zijn allemaal illegaal.” Geven ze ook allemaal problemen? “Neen, ze geven inderdaad niet allemaal problemen, en in de meeste gevallen krijgen ze een oplossing via het Ruimtelijke Structuurplan. Voor het gemeentebestuur is in dat structuurplan zowat alles prioritair, behalve de ruimtelijke ordening. Gelukkig is er bij het bureau wel de nodige expertise aanwezig, maar toch schrijft het bureau natuurlijk in grote mate wat het gemeentebestuur vraagt.”

Hellicht

Een voorbeeld? “Voorbeelden genoeg,” zegt Paul. “Wanneer men de vallei opnieuw als overstromingsgebied zou gebruiken, wil men Hellicht, een oud gehucht op een zandrug tussen de Demervallei en het Weduwenbroek, dat hier en daar iets te diep in de overstromingsvlakte van de Demervallei ligt, beveiligen met een dijk. Maar de meeste bewoners kochten daar in de loop der jaren een lapje grond bij, en beschikken nu over een zeer lange tuin, tot een stuk in het natuurgebied. En dus is er het voorstel om de dijk te laten zigzaggen rond die tuinen. Zo dreigt gemeenschapsgeld op een oneigenlijke manier te worden besteed om riante privétuinen in natuurgebied watervrij te houden. Dat is niet de bestemming van een natuurgebied op het gewestplan hé. En ook dat is dus een voor de biodiversiteit negatieve spin-off van de verstedelijking.”

Het Weduwenbroek zelf krijgt in het structuurplan wel het statuut van natuurgebied. “Ja, maar het is dan ook een verloren en verzopen nest, met populieren, ook al enkele illegale wekendverblijven (die soms moeten geëvacueerd worden) en vijvertjes. Kortom, als het een probleemgebied is waar nog maar weinig serieuze aanspraken op zijn, dan wil het gemeentebestuur dat best omzetten naar natuurgebied. Van

Het 'Saske', een sluizensysteem op de Laak in Aarschot. De restauratie van dit 'Saske' is een sleutelproject in de herwaardering van de Laak. Het Regionaal Landschap Noord-Hageland is met dit project al heel lang bezig ...

Een Demerfietsroute moet de toegankelijkheid van de Demervallei voor zachte recreanten vergroten. Het bord is er al, de route nog niet.

een groene visie gesproken! Overigens stelt men voor de Wijngaardberg het omgekeerde voor. Daar zouden enkele tientallen (!) hectaren natuurgebied omgezet worden naar landbouw. Die percelen liggen inderdaad niet in het erkende natuurreservaat, vandaag zijn ze in gebruik voor laagstamfruitteelt. Maar ze grenzen wel aan het natuurreservaat, en aan de historische en gerangschikte Wijngaardmuur. Maar, wat jammer toch voor het gemeentebestuur, ook dit is gewestelijke bevoegdheid. De bestemming van deze percelen zal dus beslecht worden tijdens de afbakening van de groene en de agrarische structuur op gewestelijk niveau ..."

Gemeentebestuur speelt spelletje

Alles slecht dus? "Neen", zegt Paul, "In het structuurplan zitten hier en daar ook forse én goede keuzes. Zoals de tenisterreinen die grotendeels worden geherlokaliseerd. En Zallaken wordt erkend als een belangrijk lokaal natuurkerngebied en er wordt een koppeling, een groene corridor, voorzien tussen dat natuurkerngebied in de Demervallei en de Wijngaardberg. Al kun je je wel afvragen hoe men dat in de praktijk wil doen: de heuvels tussen Zallaken en de Wijngaardberg zijn volledig verkaveld. Op een plannetje kunnen ze het, ja, maar in de praktijk doen ze net het tegenovergestelde. Waar eigenaars zogenaamde niet-vervallen verkavelingen in natuurgebied willen aansnijden, doet het gemeentebestuur actief mee, ook al is het in de feiten overduidelijk dat de verkavelingsvergunning wél is vervallen. De gemeente levert een bouwvergunning af en zodra daartegen een procedure bij de Raad van State wordt opgestart, trekt ze de vergunning om-

wille van zogenaamde procedurefouten weer in en levert ze een nieuwe af. Zo speelt de gemeente een spelletje om te vermijden dat de milieubeweging haar maatschappelijke rol zou spelen."

Geetbets

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Marc Op De Weerd (Natuurpunt), 011 581 201 & 0475 270 669
- **structuurplan:** in ontwikkeling, veel aandacht voor groen (in kader van VEN wordt uitbreiding natuurgebied voorzien)
- **GNOP:** is aanwezig, wordt niet gebruikt
- **natuurreservaten:** Aronsthoek (Natuurpunt), 100 ha
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Gete-Velp
- **milieuproblemen:** vervuiling van beken (lokale zuivering gepland), herbiciden op wandelpaden in natuurgebieden
- **positieve projecten:** Natuurpunt krijgt veel steun van de gemeente en wordt onder andere gesubsidieerd

Kortenaken

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Jaak Geebelen (Natuurpunt), 016 766 016
- **structuurplan:** in ontwikkeling, milieubeweging geweerd uit Gecoro (stromannen van gemeentebestuur)
- **GNOP:** bestaat, maar er gebeurt helemaal niets mee
- **natuurreservaten:** Begijnenbos (Natuurpunt), 6 ha; Heibos (Natuurpunt), 70 ha; Rubenbos (Natuurpunt), 1 ha; Velpvallei Hoeleden (Vlaamse Gemeenschap), 101 ha
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Gete-Velp
- **milieuproblemen:** ruimtelijke orde-

De Vijvers

Al moeten we toegeven dat, in het bekende geval van het natuurgebied De Vijvers, ook de administratie van Stedenbouw boter op het hoofd heeft. Want eerst zei Stedenbouw dat de vergunning nog geldig was, maar zodra er op die basis bouwvergunningen werden afgeleverd, werden ze geschorst. "Natuurlijk is de tweede beslissing de juiste: de verkavelingsvergunning is wel degelijk vervallen, en bovendien ligt het gebied in het Vlaams Ecologisch Netwerk én in habitatrichtlijngebied." "Nog een voorbeeld", zegt Paul Verstraete. "De Rock Werchter-site, pal in de Dijlevallei. De gemeente droomt

ning (alles mag en kan, milieuverenigingen worden buitenspel gezet), inbreuken op milieuwetten worden met mantel der liefde bedekt.

Bekkevoort

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Roel Baets (Natuurpunt), 013 327 949
- **structuurplan:** drie jaar geleden opgestart, hoofdzakelijk met bedoeling de zonevrije woningen te legaliseren en nieuwe KMO-zones in de Begijnenbeekvallei onder te brengen. Nu die buit binnen is, wordt er al 1,5 jaar niets meer mee gedaan.
- **GNOP:** bestaat op papier, omwille van de subsidies. Afspraken en projecten van vorige legislatuur nog steeds niet uitgevoerd.
- **natuurreservaten:** Papenbroek, 10 ha en Begijnenbeekvallei, 37,96ha (Natuurpunt); Wissenbeemd en Hermansheuvel (Vlaamse Gemeenschap)
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Bekkevoort
- **milieuproblemen:** sluikstorten, auto-opslagplaatsen, ruimtelijke ordening (nieuwe KMO-zone in overstromingsgebied), geen waterzuiveringsinstallatie, waterbeheer ...

Tielt-Winge

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Eric Van de Plas (Natuurpunt), 016 532 663 & 0478 251 182
- **structuurplan:** ontwerp klaar, met veel vertraging, weinig aandacht voor natuur, nadruk op uitbreiding indus-

daar van permanente infrastructuur. Rock Werchter is in het structuurplan opgenomen als hoogdynamische site voor recreatie en massa-activiteiten. Alleen jammer," voegt Paul lichtjes ironisch aan zijn betoog toe, "dat de Dijlevallei provinciale bevoegdheid is en dat het gemeentebestuur er dus nauwelijks iets over te zeggen heeft ..."

Diestiaanheuvels

"In het voorjaar van 1980 heb ik op de Middenberg nog de nachtzwaluw waargenomen," zegt onze 'tipgever'. Wat door ondergetekende kan bevestigd worden, want hij heeft die daar toen ook

nog gezien ... "Nu staat die heuvel vol villa's", vult Paul aan, "en ook dat was zo'n niet-vervallen verkaveling die wel degelijk vervallen was. Toen dat nadien bleek, was er trouwens grote paniek - de poepsjieke villa's werden meteen zonevreemd en werden bijgevolg haast onverkoopbaar, want verbouwen in natuurgebied werd plots heel erg moeilijk. Via een gewestplanwijziging heeft men het natuurgebied dan alsnog in woongebied veranderd.

Natuurlijk is daar gigantisch veel natuur verloren gegaan. En dat geldt voor de meeste noordelijke Diestiaanheuvels, niet alleen in Rotselaar, maar ook in Holsbeek en Linden. Eigenlijk zijn er maar een paar heuvels, enkele

hellingen over en die zijn nu gelukkig grotendeels natuurreserveaat."

Eén lichtpuntje ziet Paul wel: "In die woonparken wonen wel veel mensen met een zeker milieubewustzijn. Zij komen in het groen wonen en willen dat groen ook grotendeels behouden. En dat zorgt dan voor conflicten met anderen die alle bomen willen kappen. Sinds vorig jaar geldt er trouwens een vrij streng politiereglement dat het kappen van hoogstammige bomen beperkt tot het strikt noodzakelijke. Al geeft dat natuurlijk ook aan wat de (goe)gemeente denkt wat natuurbehoud is: laat de bomen staan, ook al is het een Japanse lork of een Amerikaanse eik."

trie en wonen

- **GNOP:** werd opgesteld, nooit iets mee gedaan
- **natuurreservaten:** Walenbos (Vlaams Gewest), 300 ha; Tussen twee Motten (Natuurpunt), 10 ha
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Tielt-Winge
- **milieuproblemen:** watervervuiling (geen zuiveringsstation), veel doorgaand verkeer op de gewestwegen, sluikstorten en -stoken, ruimtelijke ordening (weekendverblijven in natuurgebied, woningen in recreatiegebied)
- **positieve projecten:** aanpak natuurbehoud in samenwerking met Vlaams Gewest

Aarschot

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Frans Wouters, 016 500 400 & Dirk Van de Gaer, 016 570 468 (Natuurpunt)
- **structuurplan:** in ontwerpfase, uitgangspunt is 'ruimtelijke wanorde' grotendeels te legaliseren en de uitbreiding van het industrieterrein in de Demervallei mogelijk te maken. Milieuvereniging niet opgenomen in Gecoro.
- **GNOP:** een aantal veelbelovende projecten werden opgenomen, is grotendeels blijven steken in het 'Laakproject'
- **natuurreservaten:** Vorsdonkbos-Turfputten, 45 ha; Molenheide, 14 ha; Achter Schoonhoven, 40 ha; Aarschotse Langdonken, 20 ha; Speelhoven, 8 ha (Natuurpunt), Eikelberg, 20 ha (Vlaamse Gemeenschap).
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd.

Aarschot

- **milieuproblemen:** aan ruimtelijke wanorde gelieerde knelpunten, oa. onoplosbare watervervuiling, wateroverlast, verkeersproblemen, vertuining van natuurgebied
- **positieve projecten:** beheer van sommige gemeentedomeinen, een natuureducatief huis 'Villa Coremans' werd uitgebouwd van waaruit verschillende campagnes onder de noemer van het Regionaal Landschap Noord-Hageland worden gelanceerd.

Rotselaar

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Rik Maes & Rudy Vanuffel (Natuurpunt)
- **structuurplan:** is klaar, openbaar onderzoek liep tot september. Natuur gaat verloren ten voordele van landbouw en recreatie. Ter compensatie (en wegens overstromingsgevaar) wordt laaggelegen Weduwegebied van landbouw- tot natuurgebied omgevormd. 10 ha op plateau van Wijngaardberg (erkend natuurgebied zou omgezet worden in landbouwgebied, festivalweide Rock Werchter zou recreatiezone worden).
- **GNOP:** is aanwezig, wordt weinig mee gedaan
- **natuurreservaten:** Wijngaardberg (Natuurpunt), 20ha; Beninksberg (Vlaamse Gemeenschap), 40ha
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Rotselaar
- **milieuproblemen:** ruimtelijke ordening (alles kan, illegale voetbalgebieden en zonevreemde woningen via structuurplan gereguleerd), weekendverblijven ...

- **positieve projecten:** Campagnes Regionaal Landschap Noord-Hageland (b.v. zwaluwproject)

Tremelo

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Walter Van Steenberge (Natuurpunt), 016 531 866
- **structuurplan:** is er, maar nog niet goedgekeurd omwille van verschillende redenen (uitbreiding KMO-zone in agrarisch gebied en extra recreatiegebied geweigerd)
- **GNOP:** zeer goed document, hoop punten gerealiseerd, nu evaluatie van wat nog moet gebeuren
- **natuurreservaten:** Balenberg, 7 ha; Bolloheide, 13 ha; Laakdal, 18 ha; Zegbroek, 10 ha (allen Natuurpunt)
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Tremelo
- **milieuproblemen:** integraal waterbeleid catastrofe. Slechts 1% van rioolwater wordt gezuiverd, afvoerpijp naar Rotselaar (waterzuiveringstation) ligt er, maar kleppen van rioleringen die uitmonden in beken zijn nog niet afgesloten.
- **positieve projecten:** zwaluwproject, kerkuilproject en aankooppolitiek natuurgebieden.

Keerbergen

- **afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad:** Guido Baert (Natuurpunt), 016 533 112
- **natuurreservaten:** Pommelsven, De Broekelei, Kruisheide, Raambeekvallei (allen Natuurpunt)
- **milieuvereniging:** Natuurpunt afd. Keerbergen

Roel Baets van Natuurpunt Bekkevoort kijkt en ziet dat het niet goed is ... "Hier hoeft geen wateropvang", zegt Roel, "die kan perfect op andere plaatsen."

Weekendverblijven

Weekendverblijven is een probleem dat ze niet alleen in Rotselaar kennen, ook de andere gemeenten in de zuidelijke Kempen en het noorden van het Hageland kregen die problematiek over zich heen. "Eind jaren zestig, begin jaren zeventig werden er in de Olifant en de Guldentop massa's weekendverblijven gebouwd, vaak in clusters bij mekaar," zegt Paul. Tipgever vult graag aan en zijn stem slaat haast over van verontwaardiging. "Het toenmalige gemeentebestuur van Werchter bezorgde de bouwer een toestemming mét handtekening én gemeentestempel om die verblijven te bouwen. Let wel: een officieel document, maar geen vergunning! En dus bleek naderhand alles illegaal ... Dat is pure volksverlakkerij, meer nog: het is zonder meer 'valsheid in geschrifte', en daar staan in principe strenge straffen op." Behalve wanneer

het om ruimtelijke ordening gaat ... "De verblijfsjes werden gebouwd in het overstromingsgebied, terwijl Werchter enkele jaren tevoren het wereldnieuws haalde met een dramatische overstromingsramp. Op het gewestplan werden de clusters als recreatiegebied ingekleurd, waardoor omstreeks 1990 verkavelingsvergunningen voor die zones konden worden goedgekeurd, en daardoor naderhand dus ook bouwvergunningen. Verschillende van deze weekendverblijven kregen sindsdien een regulariserende bouwvergunning. Maar opgelet: in recreatiegebied mag je niet permanent wonen, en dat gebeurt vandaag massaal. In het structuurplan probeert men ook daar een oplossing voor te vinden en wordt een regeling uitgewerkt waarbij b.v. per 25 verblijven 12 voor permanente bewoning mogen dienen en 13 alleen voor recreatief verblijf. Die regeling wordt uitgewerkt in nauw overleg met de verenigingen van

weekendverblijfeigenaars. Alleen jammer voor de gemeente," gaat een geamuseerde Paul verder, "dat de Demer- en de Dijlevallei in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen werden aangeduid als 'structuurbepalende elementen van gewestelijk belang' en dat bijgevolg niet de gemeente maar wel het Vlaamse Gewest de weekendverblijvenproblematiek in de valleien moet aanpakken ..."

Stef Boogaerts

Coördinator pers & communicatie en hoofd-redacteur Milieurama bij Bond Beter Leefmilieu

Waarom de biologische landbouw tegen gentech-nologie is

Gentechnologie en biologische landbouw zijn onverenigbaar. Zowel Europa, de VS als Japan onderschrijven dit standpunt in hun regelgeving over de biologische landbouw. Maar ondanks

deze consensus loopt het al wel eens fout met de argumentatie. In deze uitgave van het Louis Bolk Instituut tracht Henk Vertooog de argumenten te herformuleren. Hij licht toe waarom genetische manipulatie indruist tegen de visie en idealen van de biologische landbouw. En hoe er bij de wetenschappers geen eensgezindheid bestaat over het effect op gezondheid en milieu. Maar de discussie laat zich niet beperken tot dit laatste aspect. Ook onze visie op de natuur en de plaats van de mens in de natuur, zijn van belang.

- **Henk Verhoog.** Waarom de biologische landbouw tegen gentech-nologie is. Driebergen: Louis Bolk Instituut, 2004. 39 p. www.louisbolk.nl, 00 31 343 52 38 60 10,00 euro

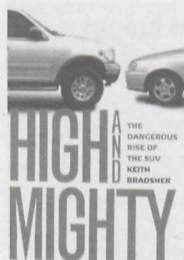
De goede visgids

Op zeventien juli startte Stichting De Noordzee met de 'Goede viscampagne'. De campagne stimuleert consumenten om vissoorten te kiezen die het milieu en het visbestand niet schaden. De 'goede visgids' is daarbij een grote hulp. Je vindt in het boek een bondig overzicht van de evolutie van de technieken die de visvangst gebruikt. Je leest ook over het probleem van de voedselkilometers, bestrijdingsmiddelen bij kweekvisen, vervuiling van de zee en over internationale regels en labels. Het tweede deel van het boek helpt je bij het kiezen van de vis. Wil je haring op het menu of mosselen of tong? Je ziet in een oogopslag of je een ecologisch verantwoorde keuze maakt. Bovenaan elke vis staat een scorebalk van groen (goede keuze) tot rood (beter niet). In het boek en ook op de website vind je een handige mini goedevislijst, als geheugensteun op weg naar de markt of viswinkel. Updates vind je op www.goedevs.nl

- **Wouter Klootwijk.** De goede visgids: vis eten met een goed geweten. Utrecht: Stichting De Noordzee, 2004. 130 p. www.noordzee.nl, www.goedevs.nl 15,00 euro

High and mighty

Robuust, trendy en veilig voor de inzittenden. Zo denken vele bezitters van een sportieve terreinwagen of SUV (sport utility vehicle) over hun vervoermiddel. In High and Mighty doorprikt onderzoeksjournalist Keith Bradsher dit imago. Want de opkomst en het succes van de 4x4 is niet zonder gevolgen. De bijdrage tot smog en opwarming van de aarde is aanzienlijk

groter dan bij een gewone wagen. Als 'veilige wagen' haalt de terreinwagen evenmin goede cijfers. Bij een botsing tussen een SUV en een gewone wagen is het aantal doden en zwaargewonden drie maal groter dan bij twee gewone wagens. Ook de inzittenden van de terreinwagen blijken niet beter beschermd. Hoe komt het dan dat deze grote wagen zo populair is? Volgens Keith Bradsher beantwoordt de SUV aan de verzuhting naar een avontuurlijk imago en bespeelt hij ons 'reptielinstinct' gericht op overleven en voortplanten. Maar niet alleen marketingkunsten maken van de SUV een begerenswaardig voorwerp. De auteur wijst ook op een tekortkomend, fout overheidsbeleid.

- **Keith Bradsher.** High and mighty: the dangerous rise of the SUV. New York: PublicAffairs, 2003. 488 p. www.publicaffairsbooks.com

Vlaams milieustrafrecht

In een nieuwe uitgave van de reeks 'Actualia Milieurecht' onderzoekt Michael Faure hoe het leefmilieu in Vlaanderen een zo goed mogelijke bescherming kan genieten. De internationale ontwikkelingen in het milieustrafrecht dienen als vertrekpunt. In het eerste hoofdstuk bepaalt de auteur, aan de hand van verschillende voorbeelden, de delictomschrijvingen. Nadien komen de hoofdstraffen en bijkomende straffen uitgebreid aan bod. Samen vormen ze de achtergrondstudie voor de nieuwe decretale regeling. Met uitgebreide literatuurlijst.

- **Michael Faure.** Schets van een nieuw Vlaams milieustrafrecht. Brugge: die Keure, 2004. 404 p. www.diekeure.be 75,00 euro

De waterstofeconomie

Als je kijkt naar de opkomst en het verval van beschavingen, dan is energie steeds een bepalende factor geweest, stelt Jeremy Rifkin in 'De waterstofeconomie'. Dat is nu niet anders. Het succes van onze huidige maatschappij steunt op de beschikbaarheid van goedkope energie, voornamelijk uit fossiele brandstoffen. De uitputting van de olievoorraden en de stijgende olieprijs laten nu voelen hoe ingrijpend onze afhankelijkheid van olie is. Aangezien de vraag naar energie in de toekomst alleen maar zal toenemen, is de omschakeling naar een nieuw soort energiewinning onontbeerlijk.

Waterstof is volgens Rifkin de brandstof van de toekomst. In 'De waterstofeconomie' presenteert de auteur je alle voordelen en argumenten op een rij.

- **Jeremy Rifkin.** De waterstofeconomie: schone en duurzame energie voor iedereen. Rotterdam: Lemniscaat, 2004 www.lemniscaat.nl

High Tide

News from a warming world. Je leest het op de cover van het nieuwe boek van Mark Lynas. Drie jaar lang volgt de journalist de sporen van de klimaatverandering. Zijn reisverslag start met de uitzonderlijke regenval in het najaar van 2000 in Groot-Brittannië. Lynas praat met de mensen rondom

hem, vertelt over wat hij ziet en gaat te rade bij een klimatoloog. Later trekt hij naar Alaska, China, Tuvalu en de VS. Telkens brengt hij een vlot geschreven, persoonlijk verslag. Lynas toont de lezer, heel concreet dat het broeikas-effect geen zaak is van verre voorspellingen. Het verdwijnen van de Jacobabagletsjer in Peru, de rode stofwolken in China, het stijgende zeeniveau en de overstromingen ... De verandering van het klimaat laat zich nu, op dit eigenste moment, al voelen.

- **Mark Lynas.** High tide: news from a warming world. Londen: Flamingo, 2004. 341 p. www.marklynas.org

Medeverantwoordelijkheid voor natuur

Natuurbeleid- en beheer zijn niet langer uitsluitend gericht op biodiversiteit. Ook landschap en beleving nemen een belangrijke plaats in. Natuur is er voor iedereen. Meteen rijst ook de vraag naar wie de verantwoordelijkheid draagt voor de natuur. Is dit alleen een zaak van de overheid of natuurverenigingen? Of zijn we allen medeverantwoordelijk? Wat betekent het begrip medeverantwoordelijkheid juist? Is een financiële bijdrage al voldoende of gaat het veeleer om de actieve inzet voor de natuur? Aan welke voorwaarden moet er voldaan zijn als je van mensen een actieve inbreng verwacht? En welke rol is er weggelegd voor de overheid om mensen te betrekken? Om meer inzicht te krijgen in de knelpunten en mogelijkheden van medeverantwoordelijkheid voor natuurbeleid- en beheer, startte in Nederland het onderzoeksprogramma 'Mensen en Natuur'. Onderzoekers uit verschillende sociaal-wetenschappelijke disciplines geven hun visie op het onderwerp, aangevuld met praktijkvoorbeelden. Hun essays vind je in het boek 'Medeverantwoordelijkheid voor natuur'.

- **Greet Overbeek en Suzanne Lijmbach.** Medeverantwoordelijkheid voor natuur. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2004. 192 p. www.wageningenacademic.com/natuur 25,00 euro

"Een goede wetgeving zond is maar een half verhaal"

Op de koffie bij Vlaams milieuminister Kris Peeters

Op de laatste dag van de zomervakantie was Milieurama te gast bij Kris Peeters, de gloednieuwe Vlaamse minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur. Gloednieuw maar al helemaal ontmaagd, want de mediastorm over onder andere de bossen lag al achter ons. De grote dossiers zoals DHL, Aquafin, de mestproblematiek en het Vlaams Ecologisch Netwerk lagen evenwel nog veilig in de ministeriële lade. Een echt beleid had de minister natuurlijk nog niet, zijn beleidsnota plant hij tegen Kerstmis. Maar dat we hem even naar zijn intenties wilden peilen, daar wou hij heel graag op ingaan.

"De tegenstelling tussen economie en ecologie is in grote mate een schijn tegenstelling. Hier en daar zal dat nog wel botsen, dat kunnen we niet ontkennen. Maar globaal gezien hoeven dat geen opposanten te zijn."

U hebt wel een stevige start als minister gekend.

De pers toont ook wel een massale belangstelling voor mij. En dat is normaal, want ik ben natuurlijk een vreemde eend in de bijt. Ik heb niet aan de verkiezingen deelgenomen en word nadien wél minister. We hebben ook de dagenlange speculaties gehad: doet ie het of doet ie het niet?

En dan ben ik ook nog op een moeilijk departement terechtgekomen. Dan is het ook wel logisch dat de media alles volgen wat ik zeg en doe.

En dat verklaart de turbulente start van uw ministeriële carrière?

Niet helemaal. Om eerlijk te zijn: ik had me die start ook enigszins anders voorgesteld. Ik wou enkele maanden low profile werken, de dossiers bestuderen. En dossiers bestuderen heb ik wel gedaan.

Maar in uw eerste interview vergat u wel meteen uw milieubevoegdheid.

Ja, maar je mag ook niet vergeten dat ik nog voor de eedaflegging werd geïnter-

viewd en de officiële toewijzing van de bevoegdheden is pas nadien gebeurd, op de eerste ministerraad.

Ik neem aan dat u ook behoorlijk geschrokken was van de reacties op uw bossenuitspraak. Kranten spraken zelfs over het 'eerste grote regeringsincident' ... Uw partijgenoot en minister-president Leterme zegt dat het een beginnersfout is.

Daar heeft men natuurlijk één zinnetje uitvergroet.

Jaja, vanuit een artikel in de Tijd is het op hun voorpagina terechtgekomen en dan heeft het radio-journaal het opgepikt. Maar u hebt het wél gezegd, niet?

De vraag over hoe we het Vlaams Ecologisch Netwerk gaan realiseren komt later in dit gesprek toch nog terug. Ik wil daar dan graag wat verder op ingaan.

Uw milieubevoegdheid brengt u niet meteen geluk. Nog geen spijt?

Neen, al is leefmilieu geen makkelijk departement. Maar ik ga de uitdaging graag aan.

De milieubeweging verwacht nogal wat van u. De achterstand inhalen,

nder handhaving

aangegane verbintenissen uitvoeren ... U noemt dat een realistische kijk vanuit de beweging. Maar wat verwacht u eigenlijk van de milieubeweging?

De milieubeweging was mij natuurlijk niet onbekend. Als voorzitter van de SERV en vanuit mijn diverse invalshoeken bij Unizo had ik ook contacten met mensen uit de milieubeweging. Ik kwam hen ook tegen in de MiNa-raad. Ik heb onder andere Bond Beter Leefmilieu, Greenpeace en Natuurpunt intussen ook hier ontvangen. En ik was aangenaam verrast door de inhoud van die gesprekken. "Wij zijn geen oppositiepartij, wij willen maximaal samenwerken met het beleid," kwamen ze me hier vertellen. Die uitgestoken hand wil ik graag aanvaarden. Ik voelde dat als voorzitter van de SERV en in de MiNaraad ook al wel aan, maar toch heeft het me nog aangenaam verrast. Het BBL-programma getuigt trouwens van een grote kennis en volwassenheid.

Bij de voorstelling van de Scheldevisie noemde u de mening dat ecologie en economie tegengestelde belangen zijn, een achterhaalde opvatting. Hoe gaat u die twee verzoenen, hoe gaat u een milieubeleid voeren waarbij er effectief zoveel mogelijk milieuwinst is en tegelijk ook de economie baat heeft.

De visie dat de tegenstelling tussen economie en ecologie in grote mate een schijntegenstelling is, deel ik inderdaad. Hier en daar zal dat nog wel botsen, dat kunnen we niet ontkennen. Maar globaal gezien hoeven dat geen opponenten te zijn.

En dat stelt ons in staat om de milieuwetgeving nog verder uit te bouwen en economisch toch te blijven groeien. Dat staat ook zo in het regeerakkoord.

Ja? Daar staan toch nogal wat maatregelen in die alleen maar gerealiseerd worden op voorwaarde dat het de economische ontwikkeling niet in de weg staat. Dat is toch niet helemaal hetzelfde ... Dat maakt het milieubeleid opnieuw ondergeschikt aan de economische ontwikkeling.

In het regeerakkoord staat dat we een en ander gaan nakijken, dat we aan benchmarking gaan doen. We gaan landen, zoals de Scandinavische, die verder staan dan wij, bestuderen en dat in kaart brengen. Er moet een ontkoppeling komen tussen economische groei en energie- en milieuverbruik. We moeten duidelijk in die richting sturen. Dat gaan we uitwerken in de beleidsnota die we tegen het eind van het jaar willen klaar hebben.

Uw voorganger was een groene minister, u bent een christendemocraat. Moeten we een compleet ander beleid verwachten, een trendbreuk? Of bouwt u gewoon verder op wat uw voorgangers deden?

Ten eerste ben ik geen politicus die in de partij is 'gegroeid'. En ten tweede heb je milieurapporten en beleidsplannen tot 2010 waardoor het beleidsdomein leefmilieu zeer goed is afgelijnd. Je hebt de doelstellingen inzake Kyoto, Agenda 21, het beleid van Europa en de Verenigde Naties. We hebben het Vlaams milieubeleidsplan 2003-2007, dat ligt vast. We zitten nu midden in die periode, dat voeren we dus gewoon verder uit. Die doelstellingen moeten nu eenmaal worden gerealiseerd, en dan maakt de politieke 'kleur' van de minister geen verschil. Als er al een trendbreuk zou komen, dan moet die er komen in de instrumenten om die doelstellingen te halen. En of we die instrumenten moeten herzien, zijn we aan het

bekijken.

De vraag is dus vooral hoe we de doelstellingen halen. En daar vind ik dat je bedrijven daar een stuk zelf over moet laten beslissen. Die moet je een stuk vrij laten om dat doel te behalen. Zij vragen vertrouwen, en dat vertrouwen mogen we niet beschamen: minder betutteling, eenvoudiger wetgeving. Het milieubeleid mag niet verglijden in discussies over punten en komma's.

Maar er moet wel een kader zijn, en als men zich daar niet aan houdt, is er iets mis. Wanneer dat kader niet wordt gerespecteerd, betekent dat oneerlijke concurrentie, zowel voor bedrijven als burgers.

Dat betekent: een goede handhaving. Maar Robert Baert, het hoofd van de milieuininspectie, brengt jaar na jaar dezelfde klaagzang: een nijpend tekort aan personeel. Hoe kun je een serieus beleid voeren als er nauwelijks handhaving is. Burgers én bedrijven die inspanningen leveren kijken met lede ogen toe hoe anderen die nooit gecontroleerd worden de regels aan hun laars lapen. Wat wil u daaraan doen?

Dat er onvoldoende controles zijn, is een groot probleem. De pakkans moet voldoende groot zijn! Daarom moeten we het milieuhandhavingsdecreet realiseren. En daar maken we werk van, daarom heb ik specialist Kurt De Ketelaere aangetrokken op mijn kabinet. Want een goede wetgeving zonder handhaving is maar een half verhaal.

Vlaanderen heeft de voorbije decennia een indrukwekkend repertorium aan milieuwetgeving opgebouwd. Veel te ingewikkeld hoort men vaak, de roep om vereenvoudiging is zeer groot. Maar in ongeveer elk concreet dossier gaan er telkens allerlei stemmen op om het tegen-

overgestelde te vragen: uitzonderingsregeltjes, achterpoortjes. En dus kun je veronderstellen dat zo'n vereenvoudiging op grote weerstand zal stuiten van hen die baat hebben bij die achterdeurtjes ... Of niet?

In het regeerakkoord bij voorbeeld staat dat de mestwetgeving - het MAP - eenvoudiger en transparanter moet worden, maar dat betekent niet dat we aan de milieudoelstellingen raken. We moeten wel vereenvoudigen, maar niet ontcrachten door allerlei uitzonderingen. Aan de doelstellingen kunnen ook de landbouworganisaties niet raken. Er is de Europese nitraatrichtlijn van 1991, en die moeten we uitvoeren. Maar ik wil dat wel rond de tafel realiseren. Ik ben een man van het overleg, ik was dat ook als voorzitter van de Serv.

Tijdens de vorige legislatuur kreeg het milieubeleid de naam van 'extreem betuttelend' te zijn. Bent u het daarmee eens?

Er is zeker een probleem van perceptie, er is een deel perceptie bij. Bij bepaalde dossiers is dat zo overgekomen, bij andere is het wel echt zo ...

Wat gaat u doen aan de grote achterstand in het omzetten van Europese milieurichtlijnen? Mest & nitraat, reductie van verzurende en ozonvormende stoffen, waterzuivering ...

Het waterdossier is een zwaar, complex en heel belangrijk dossier. Je hebt de 2 Europese richtlijnen over stedelijk afvalwater, die we tegen 2007 moeten realiseren. Daar heb je niet alleen Aquafin voor nodig, maar ook de drinkwatermaatschappijen. Men heeft een aantal dingen wel wat laten liggen, de opmerkingen van Europa over de BTW-regeling van Aquafin zijn niet van gisteren.

We moeten duidelijke taal spreken: het waterbeleid gaat veel geld kosten. Want ook het principe 'de vervuiler betaalt' brengt steeds minder op. We moeten het water niet alleen zuiveren, we moeten ook opletten voor uitdroging van het grondwater, en dus moeten we het gebruik van regenwater stimuleren. We moeten de mensen duidelijk maken

"We moeten duidelijke taal spreken: het waterbeleid gaat veel geld kosten. Want ook het principe 'de vervuiler betaalt' brengt steeds minder op."

dat water dat uit de kraan komt iets kostbaars is.

Integraal waterbeheer? Vlaanderen droogt uit en tegelijk hebben we nooit meer overstromingen gekend dan vandaag.

Als ik dit dossier rond krijg, zal ik heel blij zijn. Ik ben afkomstig van Ruisbroek, en ik weet dus best wat daar in 1976 is gebeurd, ik heb dat drama als veertienjarige zelf beleefd. Het is ironisch dat na 1976 beleidsmaatregelen zijn genomen die ik nu opnieuw op mijn bord krijg. Integraal waterbeheer vraagt een duurzame aanpak, een duurzaam beleid. De verordening terzake zit nu bij de Raad van State.

Proses biedt dé kans om de natuurwaarden in het Scheldebekken te beschermen en verder te ontwikkelen. Daar kunnen economie, natuur én veiligheid hand in hand gaan. En toch dreigt het anders te lopen.

Dat veiligheid en natuurlijkheid hand in hand moeten gaan, toont de complexiteit van het dossier aan. Maar het kan niet dat het natuurluik het onderspit zou moeten delven. De partijen rond de tafel moeten ervan uit gaan dat evenwichten moeten worden gevonden. Ik ben daar van overtuigd, ik was in 1992 in Rio al aanwezig bij de vastlegging van Agenda 21 ...

Het woord GGO komt niet voor in het regeerakkoord. Nu de mogelijkheid ontstaat dat er GGO-landbouw zou ontwikkeld worden in Europa is er nood aan een goede regeling inzake coëxistentie. Denemarken heeft zo'n regeling al. Gaan we in Vlaanderen wachten tot het probleem zich stelt? Of mogen we toch een preventief initiatief verwachten?

Ik ken dat dossier nog van in de Serv. Ik ben een voorstander van een preventief en vooruitziend beleid, we kunnen niet wachten tot we voor voldongen feiten staan. Maar ik moet dat dossier nog verder bekijken.

De tweede fase van het Vlaams Ecologisch Netwerk komt eraan. Wanneer je ziet hoeveel bloed en tranen de eerste, zoveel makkelijker fase heeft gekost, vreest u dan niet dat de groene bestemmingen snel bont en blauw dreigen te worden?

De concrete afbakening van het Vlaamse Ecologisch Netwerk tot op perceleniveau wordt inderdaad een moeilijke oefening. Daar moeten we omzichtig mee omspringen. Maar het is ook een belangrijke oefening, waarbij ook de milieubeweging een belangrijke rol kan en moet spelen.

Om dat Vlaams Ecologisch Netwerk

te realiseren, moeten er natuurlijk ook natuurgebieden worden aangekocht. Dat de overheid zelf gronden aankoopt, daar blijkt u alvast geen voorstander van te zijn ...

De aankoop en het beheer van bos- en natuurgebieden moet gerealiseerd worden via een mix die veel rijker en genuanceerder is dan de pers naar aanleiding van het bossenincident deed uitschijnen. Het moet een mix worden van eigen aankopen en beheersovereenkomsten met privé-initiatieven. Er zijn voldoende intermediairen die dat aankunnen, mensen en verenigingen die zich willen engageren.

De overheid moet daar ook een rol in blijven spelen. Welke rol, daar wil ik nu nog niet verder op ingaan. Dat moeten we nog eens rustig bekijken. Maar ik heb het niet over de doelstelling, die ligt vast. Wel over hoe we die gaan realiseren. Alles zelf doen vind ik inderdaad niet efficiënt.

Wat verstaat u dan onder privé?

Privé is voor mij al wat niet-overheid is.

Maar er is toch een groot onderscheid tussen private boscijenaars en private natuurverenigingen die het aankopen en beheren van bos- en natuurgebieden als een maatschappelijke doelstelling zien, die daarmee een dienst bewijzen aan de gemeenschap. Privé kunnen in uw visie dus ook private natuurverenigingen zijn zoals Natuurpunt.

Uiteraard horen die daar ook bij.

Wat koopt de overheid dan nog wel aan?

Ik herhaal dat we dat nog verder moeten bekijken. We moeten 7000 ha realiseren op 3 jaar, want tot nu toe is er in 7 jaar nog maar 3000 ha gerealiseerd! We moeten creatiever zijn dan tot nu toe het geval was. We moeten bossen zo goed mogelijk beheren, maar dat wil niet zeggen dat de overheid dat allemaal zelf moet doen. Dat kan zowel door private eigenaars en private verenigingen als door de overheid gebeuren.

En wat gaat u met het Brugse

Lappersfortbos doen?

Daar wil ik nu geen uitspraak over doen, dat zijn we nog grondig aan het onderzoeken.

De regionale landschappen kregen een decretaal kader omdat ze een vooruitstrevende visie op de ontwikkeling van landschappelijk waardevolle regio's voorstonden. Ze zouden ecologie en economie op het platteland verzoenen. Vandaag zijn het voor een stuk projectenmachines geworden. Wat bent u met die regionale landschappen van plan? Welke rol kunnen zij in uw beleid vervullen?

De regionale landschappen zijn zeker een beetje afgeleden, maar dat heeft vooral met hun financiering te maken. We moeten daar een nieuwe dynamiek aan geven en kijken hoe we die inschakelen in ons beleid. Maar het instrument zelf is zeker de moeite waard.

Europese richtlijnen, hoe pakken we die achterstand aan?

Het zal heel hard werken zijn om de achterstand weg te werken, daarvan ben ik me terdege bewust. Het zal bij voorbeeld een hele krachttoer zijn om inzake water de nitraatrichtlijn te halen. Het levert op zich al een hele discussie op als we zeggen dat we de richtlijn gaan uitvoeren. Maar het moet wel gebeuren.

In het regeerakkoord staat letterlijk dat we niet de ambitie moeten hebben om verder te gaan dan Europa vraagt. Nu Europa naar het oosten uitbreidt achten we een verzwakking van het Europese beleid de komende jaren niet onmogelijk. Kan het dichtbevolkte en zwaar vervuilde Vlaanderen het zich permitteren zijn maatregelen te beperken tot het niveau van b.v. Estland of Polen?

In het regeerakkoord staat: als we verder gaan dan de Europese richtlijnen moet daar een maatschappelijk draagvlak voor zijn. Ik heb in zo'n zaken liever duidelijkheid. En dat draagvlak: laat dit meteen maar een uitnodiging naar de sociale partners en de milieubeweging zijn.

We zitten ook in een complex land. Het kan toch niet dat Wallonië zegt: "Kom bij ons, je krijgt hier sneller vergunningen dan in Vlaanderen." In een klein gebied als Vlaanderen wijken activiteiten snel uit naar de overkant van de grens, waar vergunningen sneller worden afgeleverd, waar de wetgeving minder streng is of waar er minder wordt gecontroleerd.

Een voorbeeld?

Neem de nieuwe terugnameplicht voor hout en vloerbekleding. Wat als Brussel en Wallonië dat niet doen?

U spreekt vaak over een draagvlak, en noemt daar milieubewegingen, sociale bewegingen en bedrijven. Hoe bereiken we de individuele burger?

Ik ben een man van het overleg, van het werken met intermediairen.

Burgers?

Soms maak ik me wat zorgen over de snelle irritatie van de burger. Maar ook daar hoop ik dat het draagvlak kan vergroot worden. Milieu en economie verzoenen, dat is de uitdaging voor de toekomst. En iedereen moeten daaraan meewerken: we leven in een samenleving waar we ons aan een aantal dingen moeten houden. Dat draagvlak creëren is ook een taak voor de milieubewegingen en sociale bewegingen. Ook bedrijven zijn daarin heel belangrijk. En voor gezinnen is er een belangrijke rol weggelegd voor de Gezinsbond.

Nog een uitsmijter?

Ja, ik ben ervan overtuigd dat er nog heel wat zal moeten gebeuren om deze regio als economisch topgebied te houden. En daar moeten we samen aan werken.

Stef Boogaerts

Coördinator pers & communicatie en hoofdredacteur Milieurama bij Bond Beter Leefmilieu

De toekomst van de Schelde: die

Duurzame ontwikkeling in de praktijk

Drie jaar bogen ambtenaren en middenveld uit Vlaanderen en Nederland zich samen over de toekomst van de Schelde. "Ze moet dieper", stelt de haven. "Veiliger", zeggen de slachtoffers van voorbije overstromingen. "Natuurlijker", zegt de natuur- en milieubeweging. En als het nu eens alledrie samen kon?

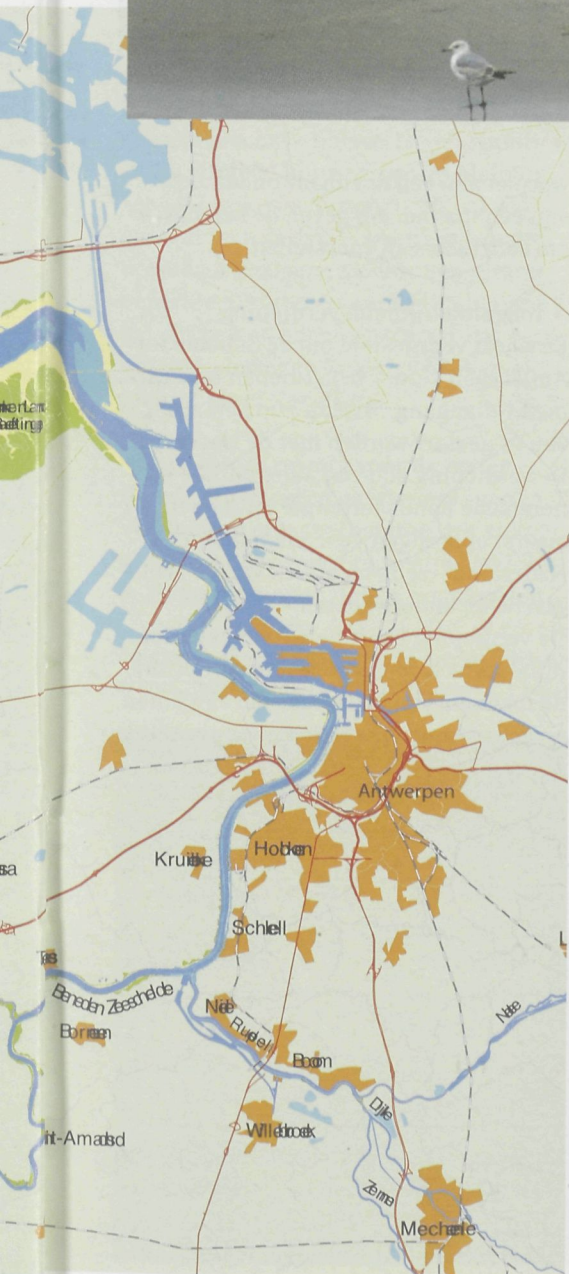
En net daarover kan het debat sinds half september in volle openbaarheid gevoerd worden. Toen verscheen immers de 'ontwikkelingsschets 2010', een lijvig document dat een blik biedt op de maatregelen die tussen vandaag en 2010 mogelijk en nodig zijn om van de Schelde (opnieuw) een levende stroom te maken. De natuur- en milieubeweging in Vlaanderen en Nederland was van nabij betrokken bij de opstelling van de 'schets'. Wat hebben we bereikt en hoe moet het nu verder?

dieper, veiliger, natuurlijker?

Zeehonden zijn het ecologische uithangbord van het Schelde-estuarium. Ook aan de Vlaamse kust komen ze af en toe voor.

Langetermijnvisie Schelde-estuarium
Alles begint bij de langetermijnvisie Schelde-estuarium, die in 2001 werd opgesteld door een Nederlands/Vlaamse ambtelijke groep. In die langetermijnvisie is een integrale visie geschetst over de driepoot 'veiligheid' (lees: tegen overstromingen), 'toegankelijkheid' (lees: van de Antwerpse haven) en 'natuurlijkheid' (lees: wat er staat) van het estuarium. De visie bevat een streefbeeld voor het estuarium in 2030:

- de fysieke systeemkenmerken van het estuarium vormen het uitgangspunt van beheer en beleid
- maximale veiligheid is voor beide landen uiterst belangrijk
- als trekpaard voor de welvaart zijn de Scheldehavens optimaal toegankelijk
- het ecosysteem van het estuarium is gezond en dynamisch
- Nederland en Vlaanderen werken bestuurlijk-politiek en operationeel samen

Het Schelde-estuarium biedt tal van ecologische waarden en mogelijkheden. Die mogen niet ten koste gaan van de economische doelstellingen. Veiligheid, toegankelijkheid én natuurlijkheid!

Natuurontwikkeling biedt ook in de Scheldevallei grote kansen op een verhoging en versterking van de biologische diversiteit. De dottergraslanden (foto) op de schorren van Schelde en Durme zijn van internationaal belang.

Niet enkel de ambtenaren kozen voor deze visie: op 15 mei 2001 stemde het Vlaams Parlement reeds quasi unaniem een resolutie waarin ze de grote lijnen van deze langetermijnvisie ondersteunt.

2002-2004: uitwerking van de visie

In maart 2002 gaven de toenmalige Vlaamse en Nederlandse bewindslieden opdracht om een ontwikkelingsschets (OS 2010) op te stellen. De ontwikkelingsschets moest antwoord geven op de vraag "wat kan tot 2010 gedaan worden om de specifieke, unieke systeemkenmerken (we komen hier verder op terug) van het estuarium ook op langere termijn, na 2030, in stand te houden en optimaal te laten samengaan met veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid?" Om die visie te kunnen onderbouwen werd onder andere een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) opgesteld en een onderzoek gevoerd naar (de effecten van) de verdieping van de Westerschelde. Daarnaast kwam er een natuurontwikkelingsplan en een 'Strategisch milieueffectrapport' dat ook aandacht aan de habitatrictlijn besteedt.

Om de studies uit te voeren en de ontwikkelingsschets te schrijven werd ProSes opgericht - de Projectdirectie

Ontwikkelingsschets Schelde Estuarium - een soort ambtelijk studiebureau. Het ambtelijke ProSes kreeg ook een 'maatschappelijke' tegenhanger: het Overleg Adviserende Partijen (OAP) met vertegenwoordigers van havenbesturen, waterschappen (de Nederlandse evenknie van onze Wateringen), lokale en regionale overheden, milieuorganisaties en landbouworganisaties. Zij zouden gedurende het gehele proces meedenken en mee weten. Het OAP brengt advies uit aan de bewindslieden en de projectorganisatie. Het was duidelijk de bedoeling een zo breed mogelijk gedragen ontwikkelingsschets te realiseren, waarin een goede balans tussen de economische, ecologische en maatschappelijke belangen is gewaarborgd. Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen en Natuurpunt zijn vertegenwoordigd in het OAP en hebben hierin een constructieve rol gespeeld. Strategie en standpunten van de milieubeweging werden bepaald in de Schelde-Estuarium Werkgroep, een erg actief Vlaams-Nederlands overlegorgaan van milieuverenigingen.

De OS 2010 en het onderzoek - wat staat erin?

Op 15 september 2004 werd een 'ambtelijke' versie van de Ontwikkelingsschets 2010, samen met het achterliggende onderzoek, publiek gemaakt en onder-

worpen aan een openbaar onderzoek van één maand. We geven de belangrijkste conclusies en voorstellen.

• Toegankelijkheid: verdieping

Er wordt voorgesteld om de Schelde tot Antwerpen verder te verdiepen tot 13,10 meter diepgang. Tussen 2007 en 2009 zou er gestart worden met de werken. De verdieping zou een aanzienlijke economische bonus (ettelijke miljoenen euro's) opbrengen voor Vlaanderen én Nederland - zelfs na aftrek van de ecologische en andere kosten.

De verdieping heeft netto een negatief milieueffect. Dat is vooral te wijten aan de toename van uitlaatgassen van boten en achterlandverkeer. Dit effect is enigszins onverwacht, omdat men er vanuit gegaan was dat transport per schip milieuvriendelijker is dan transport per (spoor)weg en dat dit voordeel zou doorwegen. Helaas is het zwavelgehalte van scheepsbrandstof erg hoog zodat deze positieve effecten tenietgedaan worden. Het effect van een verdieping op de veiligheid tegen overstromingen is reëel: door de verdieping kan een stormvloed makkelijker en verder indringen in het binnenland - de waterstand zal 5 cm hoger komen dan zonder verdieping. Dit effect werd meegenomen in de berekeningen voor het Sigmaplan, dat Vlaanderen moet behoeden tegen toe-

komstige overstromingen. Ook de natuur-effecten van de verdieping werden onderzocht. Op voorhand werd gevreesd dat de morfologie van het estuarium zou lijden onder de verdieping. Dat zit zo: het Schelde-estuarium wordt gekenmerkt door een meergeulen-systeem. In de zijgeulen vertraagt het water aanzienlijk, wat een ander soort biotoop creëert. De studie geeft nu aan dat de verruiming van de vaargeul wellicht (maar dit onder voorbehoud van nog talrijke onzekerheden) geen aantasting van de stabiliteit van het meergeulenstelsel zal veroorzaken. Voorwaarde is wel dat een verbeterde stortstrategie wordt toegepast (tot nu toe werd het uitgebaggerd slib eerder lukraak gestort). Een opmerkelijke conclusie uit het onderzoek was immers dat het stortbeleid meer schade toebrengt aan het estuarium dan het baggerbeleid. De effecten voor natuur in de gehele Westerschelde worden als 'niet significant' ingeschat - hoewel er wél significante effecten kunnen zijn op kleinere schaal (ecologische zone). Dit wil zeggen dat men globaal - voor het gehele Schelde-estuarium, slechts een uiterst beperkte afname verwacht van het areaal slikken en schorren - maar dat deze afname - bekeken in één gebied - wel relatief groot kan zijn.

• Veiligheid: ruimte voor de rivier

De veiligheid tegen overstromingen in Vlaanderen moet verbeteren. Dit zal gebeuren door een combinatie van lokale dijkverhogingen (langs woonkernen

en industriegebieden) en de aanleg van overstromingsgebieden. Een deel van de overstromingsgebieden krijgt een natuurfunctie - andere kunnen in landbouwgebruik blijven (hoewel dit op termijn geen goed idee is: door de verwachte klimaatverandering zullen overstromingen vaker voorkomen. Er zal zo vaak schade aan de landbouw optreden dat het op termijn goedkoper is voor de overheid om de boeren maar meteen uit te kopen - in plaats van hen jaren schadevergoedingen uit te betalen). Het is nog niet duidelijk hoeveel overstromingsgebieden er komen en waar de gebieden zullen liggen. De enige 'certitudes' lijken een getijdengebied (dat dus bij hoogtij onder water staat - in het jargon een GGG of gecontroleerd getijdengebied) in Hedwige-Prosper-Doelpolder en de inschakeling van de Kalkense Meersen voor de opvang van water uit het achterland. Een stormvloedkering in de Scheldemonding komt er voorlopig niet, ze blijkt te duur. Idem voor de 'overschelde' - een verbinding tussen de ooster- en de westerschelde. Als de klimaatverandering sneller dan verwacht tot een verhoging van de zeespiegel leidt, zou later een stormvloedkering soelaas kunnen brengen. Merk op dat in dat geval de overstromingsgebieden geenszins een verloren investering zouden zijn; een stormvloedkering helpt niet tegen overstromingen die vanuit het achterland - door neerslag - worden veroorzaakt.

• Natuurlijkheid: concrete projecten?

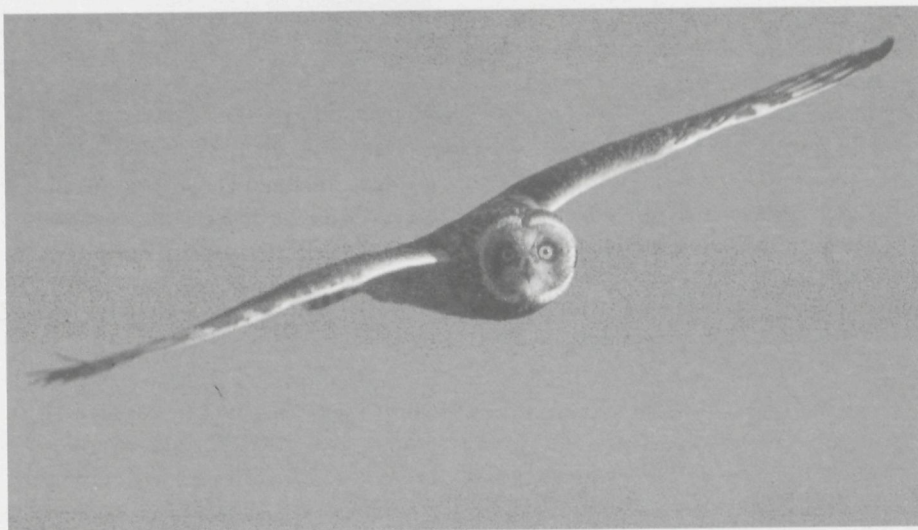
De Ontwikkelingsschets 2010 erkent dat het slecht gaat met de natuur in het Schelde-estuarium. De Schelde is niet in een 'goede staat van instandhouding' zoals zou moeten onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Hoewel uit onderzoek blijkt dat de achteruitgang het gevolg is van vroegere inpolderingen, baggerwerken en bijhorende stortactiviteit wordt dit in de schets ietwat onder de mat geveegd. Met geen woord wordt gerept over het achterblijven van de compensatiemaatregelen voor de vorige verdieping.

Er werd een rapport "Voorstellen voor natuurontwikkelingsmaatregelen ten behoeve van de OS 2010" geschreven door experts uit Vlaanderen en Nederland. In dit rapport wordt voorzien in 12 000 ha extra natuur tegen 2030. Gemeenzaam werd dit het NOP (NatuurOntwikkelingsPlan) genoemd - omdat het de bedoeling was om op basis van dit rapport een echt, volwaardig NOP te schrijven. Dat is er nooit gekomen - ProSes is niet verder geraakt dan

Uit onderzoek blijkt dat het niet goed gaat met de natuur in het Schelde-estuarium. Jaar na jaar gaat de oppervlakte aan laagdynamische intergetijdengebieden (slikken, schorren, platen, ondiepe geulen ...) erop achteruit. Oorzaak van dit alles zijn vroegere inpolderingen, verdiepingen en 'natuurlijke' oorzaken zoals de stijging van de zeespiegel. In de OS 2010 wordt erkend dat er nood is aan herstel om te komen tot een 'robuuste natuur'. Daarmee bedoelen we dat de achteruitgang moet omgeboogen worden in vooruitgang. De natuur moet kansen krijgen om te herstellen, en wel tot op het punt dat de draagkracht van het natuurlijke systeem opnieuw optimaal is. Dan krijgen we een 'robuuste natuur' die tegen een stootje kan. Zo'n stootje kan een verdieping zijn, of een ongeluk, of een klimaatverandering.

De diepgang van de Schelde is belangrijk voor de Antwerpse haven. Schepen worden almaar groter, en Antwerpen wil in concurrentie blijven met havens die aan open zee gelegen zijn.

De velduil staat aan de top van het ecologische systeem. Hij kan alleen overleven wanneer het goed gaat met de natuur in de Scheldevallei. En dat is op dit moment - nog? - niet het geval.

een opsomming van individuele projecten. Logischerwijze zou men verwachten dat in deze eerste fase (tot 2010) één derde van het ontwerp-NOP zou worden gerealiseerd: 4000 ha. Daar zitten we echter nog ver af.

Dit pakket aan concrete natuurmaatregelen oogt bijzonder mager - zeker in Nederland: daar staan enkel de Braakmankreek (110 ha) en de Bathse polder (100 ha) op de lijst. Er zijn ook twee grensoverschrijdende projecten: het Zwin (120 ha) en 'Groot-Saeftinge', een grensoverschrijdend project in de Hedwigepolder-Prosperpolder-Doelpolder waar een grote GGG (Gecontroleerd gereduceerd Getij - cfr. de inrichting in Kruibeke-Bazel-Rupelmonde) wordt ingericht ter bescherming tegen overstromingen in Vlaanderen (400 ha). In dit getijdengebied kunnen - weliswaar onder gecontroleerde omstandigheden - grote oppervlakten slikken en schorren ontstaan. In Vlaanderen is er een vrij concreet beeld voor de Kalkense Meersen: inrichting van 600 ha 'wetland' - die eveneens dienst doet als buffer voor neerslag en bovenafvoer. Ook de Durmevallei die een grote bergingscapaciteit en dito natuurlijk potentieel heeft, wordt genoemd, maar hier schiet de 'schets' compleet tekort. Geen enkele concrete aanpak wordt voorgesteld.

Naast concrete natuurprojecten zijn er begeleidende maatregelen zoals het geven van een beschermd statuut aan de

Vlakte van de Raan en de vaargeul in Vlaanderen. Dit is overigens gewoon een correcte invulling van de Vogel- en Habitatrictlijn.

De vismigratiemogelijkheden worden verbeterd. Deze maatregel - mits goed uitgevoerd - kan een grote stap betekenen voor de visstand in de Schelde.

Merk wel op dat deze maatregel eigenlijk de uitvoering is van een vroegere beslissing (een Benelux-beschikking door Vlaanderen verankerd in het 'decreet integraal waterbeleid').

Niettemin een goede aanzet, maar de uitwerking ervan ontbreekt nog.

In de schets wordt aangegeven dat bepaalde overstromingsgebieden die passen in het SIGMA-plan op een natuurlijke wijze zullen ingevuld wor-

den. Het is echter niet duidelijk welke gebieden dat zullen worden en hoe de natuurlijke invulling er moet uitzien. De zwakte van de 'natuurpoot' wordt nog schrijnender als blijkt dat ProSes op een weinig geloofwaardige manier een tiental 'landschapsprojecten' geplukt heeft uit een inventarisatie van de gemeentelijke structuurplannen en onder het basispakket natuur geschoven. Alles bijeen gaat het om meer dan 1750 ha, van in Gent tot in Antwerpen. De meeste van deze projecten mikken echter vooral op recreatie en toerisme. Lovenswaardige doelstellingen, die echter niet tot de kernopdracht van ProSes hoorden. Blijkbaar moesten hier andere belangen gediend worden. De milieubeweging is een grote voorstander van recreatief medegebruik van natuurgebieden, maar men moet de zaken niet omkeren. Het natuurluik van de OS 2010 moet in de eerste plaats aangeven hoe we de problemen van de natuur in de Schelde gaan oplossen. De projecten of maatregelen die écht invulling geven aan het NOP, zoals het afgraven van het stort van Hingene, moeten zeker blijven. De andere projecten moet men via andere wegen - en andere budgetten - realiseren. Hier is er meer sprake van 'afleiding van fondsen', ten koste van natuurontwikkeling.

Onzekerheid, onevenwicht, vaag, zonder garanties, totaal onvoldoende ...

Het meewerken aan de OS 2010 was - en is - een boeiende ervaring. De betrokken partijen en mensen hebben veel geleerd - uit het onderzoek en van elkaar. Er is

Slikken en schorren met grote geulen, zo kennen we het estuarium. En zo willen we het graag blijven kennen ...

op zijn minst begrip ontstaan voor de verschillende verzuchtingen van de partners. Zeker aan Vlaamse zijde zijn de relaties tussen de betrokkenen erop vooruit gegaan.

Het gedane onderzoek geeft soms verrassende resultaten – die wij niet betwisten – maar laat een pak onzekerheid over. De tijdsdruk op het project is groot, wat de kwaliteit van het onderzoek niet ten goede is gekomen. De uitkomsten ervan zijn dan ook vooral van strategisch belang. Ze moeten nog uitgewerkt/geconcretiseerd worden. In dat licht is de conclusie ‘verdieping heeft geen nadelige effecten’ die gretig in de media werd gegooid, voorbarig en onge-nuanceerd.

Eén en ander is ook niet terdege doorvertaald in de schets. Onzekerheden worden naargelang het uitkomt verzwe-gen dan wel naar voor geschoven. Er is ook een onevenwicht in de projecten. De projecten inzake verdieping zijn minu-tieus beschreven, de projecten voor vei-ligheid zijn vaag, die voor natuurlijk-heid zijn meestal vaag en zonder garan-ties (Vlaanderen) of totaal ontbrekend (Nederland). Het voorliggend pakket aan natuurmaatregelen is totaal onvoldoen-de om te komen tot een ‘robuuste natuur’, die als drager kan dienen voor de andere functies van het estuarium. Niettemin meent Bond Beter Leefmilieu dat ProSes nog tot een goed einde kan worden gebracht. Er staan in Vlaanderen genoeg natuurprojecten op de rol om een serieuze stap te zetten naar een robuuste Scheldenatuur – ze moeten vooral verankerd en uitgewerkt worden. Er is nood aan een resultaats-verbintenis – niet alleen aan een inspan-ningsverbintenis. Om de Nederlandse collega’s over de streep te trekken, zul-len echter spijkerharde garanties voor natuurontwikkeling nodig zijn, en die ontbreken vandaag.

Bond Beter Leefmilieu rekent op minister Peeters om zijn woord getrouw te doen – en het regeerakkoord uit te voeren: de drie peilers van de OS 2010 – veiligheid, toegankelijkheid, natuurlijk-heid – moeten in evenwicht zijn.

Wim Van Gils

Beleidsmedewerker water
bij Bond Beter Leefmilieu

De Schelde Natuurlijk!

Sensibilisatie voor een duurzaam en natuurlijk Schelde-estuarium

Zeven natuur- en milieuorganisaties uit Nederland en Vlaanderen voeren vanaf eind augustus 2004 gezamenlijk campagne om de bijzondere natuur van de Schelde onder de aandacht te brengen. De organisaties hebben een sensibilisatiecampagne gelanceerd en een gezamenlijke toekomstvisie voor het Schelde-estuarium uitgewerkt.

De Zeeschelde in Vlaanderen en de Westerschelde in Nederland vormen samen een bij velen onbekend, maar uniek, grensover-schrijdend estuarium. Je vindt in dit uitgestrekte getijdengebied geulen, zandplaten, slikken en schorren. Er leven zeehonden en bruinvissen en het gebied is van belang voor honderdduizenden (trek)vogels. De Schelde heeft naast belangrijke functies voor wonen, industrie en scheepvaart dus ook bijzondere, internatio-naal belangwekkende natuurwaarden. Dat willen we graag onder de aandacht brengen en behouden. Juist nu er weer natuur verlo-ren dreigt te gaan door een verdere verdieping van de vaargeul is extra aandacht voor de natuur van deze unieke rivierdelta van het grootste belang.

Natuur en economie moeten hand in hand

De coalitie heeft een beleidsvisie op de toekomst van het Schelde-estuarium uitgewerkt. De visie formuleert randvoor-waarden voor de toekomstige ontwikkeling van menselijke acti-viteiten in het estuarium. De visie heeft niet alleen oog voor een natuurlijke Schelde, maar integreert in haar plaatje ook overstro-mingsrisico's, scheepvaart, visserij en recreatie.

De visie wordt geconcretiseerd in tien concrete projecten voor natuurherstel en natuurontwikkeling. Tien gebieden die verspreid liggen tussen Gent en de monding van de Westerschelde geven aan hoe het zou kunnen. Ze geven, als levende voorbeelden, een richting aan om tot een duurzame ontwikkeling en evenwichtige toekomst van dit unieke leefgebied te komen.

18 meter ervarium!

Om de grootse natuur van de Schelde onder de aandacht van het brede publiek te brengen is een mobiel Schelde-ervarium ontwik-keld. Deze 18 meter lange campagnebus herbergt een interactie-ve tentoonstelling en zal de komende 16 maanden in België en Nederland aanwezig zijn op heel wat evenementen, zoals beurzen, festivals, braderijen ... In de bus kunnen de bezoekers op interac-tieve wijze kennis maken met de natuur van de Schelde én haar bedreigingen. Bezoek je de bus, vergeet dan niet de 'Wegwijzer naar de mooiste Scheldenatuur' mee te nemen. Deze folder brengt je naar 9 gebieden, verspreid langs de gradiënt van zoet naar zout, waar recreatie en natuur perfect verzoenbaar zijn. Voor deze campagne – die mee werd mogelijk gemaakt door financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (Interreg) en de Vlaamse en Nederlandse Overheden – is ook een documentaire over het Schelde-estuarium geprodu-ceerd en zijn er 3 reizende mini-tentoonstellingen. Een groot Schelde-evenement is gepland in de lente van 2005.

De campagne is op 23 augustus 2004 officieel van start gegaan en loopt tot eind 2005. Uitgebreide inhoudelijke en praktische informatie vind je op www.descheldenatuurlijk.be. Je kunt er ook het visiedocument downloaden.

37 chemicaliën in bloed EU-ministers

Het Wereldnatuurfonds maakte midden oktober het resultaat bekend van een bloedtest waaraan het 14 Europese ministers van Volksgezondheid of Milieu onderwierp. Uit dat onderzoek bleek dat er niet minder dan 55 chemicaliën werden opgespoord, gemiddeld 37 per persoon. In het bloed van de ministers werden vooral stoffen aangetroffen die worden gebruikt in brandwerende zetels, pannen met antikleeflagen, in parfums en in insecticiden. Stoffen dus waarmee elke burger dagelijks in aanraking komt.

WWF wil met dit onderzoek de discussie voeden over Reach, het nieuwe Europese chemicaliënbeleid. Dank zij Reach zullen producenten van gevaarlijke substanties voortaan een vergunning moeten hebben. Het grootste gedeelte van de industrie is daar fel tegen gekant, de Europese milieubeweging daarentegen verleent haar volle steun aan het voorstel.

Hernieuwbare energie zit in Britse en Ierse lift

De Britse regering wil het opstarten van projecten inzake hernieuwbare energie makkelijker maken. In de toekomst zal er bijvoorbeeld sneller toestemming verleend kunnen worden voor het oprichten van windmolenparken of voor projecten die gebruik maken van bio-energie. Ook in Ierland zijn onlangs maatregelen genomen om windenergie te promoten. Deze maatregelen werden echter op protest onthaald van Ierse milieuactivisten, omdat zij schade zouden toedienen aan het milieu.

Inuit-leidster waarschuwt: de aarde is aan het smelten!

Midden september hield Inuit-leidster Sheila Watt-Cloutier, die niet minder dan 155 000 'eskimo's' in Groenland, Canada, Alaska en de Russische Federatie vertegenwoordigt, een opgemerkt pleidooi waarin ze de Amerikaanse regering oproep tot een daadkrachtige aanpak van de klimaatwijziging. In haar rede voor een senaatscommissie over de wereldwijde opwarming - de eerste activiteit van de senaat met dit thema in zes jaar - van het klimaat betoogde ze dat de Inuit nu al te lijden hebben onder de dramatische klimaatwijzigingen. Ze beschreef de strijd van de Inuit als een 'snapshot' van wat met de aarde aan het gebeuren is. "We bevinden ons op een cruciaal moment in de geschiedenis van de aarde: de aarde is letterlijk aan het smelten!" Watt-Cloutier beweerde dat Inuitjagers de gevolgen van de globale opwarming al enkele decennia waarneemen: onvoorspelbaar weer, het smelten van de permafrostbodem en van gletsjers, het verminderen van het poolijs en de verschijning van diersoorten die nooit eerder in het gebied voorkwamen.

Gebouwen, de grootste luchtvervuilers

Raar maar waar: de bebouwde omgeving veroorzaakt met een aandeel van ruim 40% van de totale CO₂-uitstoot, meer vervuiling dan de sectoren transport en industrie.

Een goed geïsoleerde bouwschil is voorwaarde en basis voor vermindering van energieverbruik en van de daardoor veroorzaakte luchtvervuiling.

Goede thermische isolatie is niet alleen economisch maar ook ecologisch de meest aantrekkelijke oplossing ter verbetering van uw comfort.

Daarom eerst maximaal isoleren.

De nog benodigde energie voor verwarming of koeling kan dan met veel geringere vermogens en hogere rendementen opgewekt worden.

De meest duurzame energie is bespaarde energie.

ROCKWOOL[®]
BRANDVEILIGE ISOLATIE

TAKING CARE OF COMFORT

www.rockwool.be

Klimaatverandering bedreigt o

Opwarming luidt doodsklokken voor tal van planten- en diersoorten

“Het besef dat de kracht van tropische wervelstormen in Bangladesh zal toenemen en dat de Afrikaanse landbouw volledig zal instorten, volstaat niet om bij ons de publieke opinie te mobiliseren. Ik droomde er al lang van om een stand van zaken op te maken van de mogelijke impact van de klimaatverandering in België.” Dat schrijft Jean-Pascal Van Ypersele, hoogleraar Klimatalogie en Milieuwetenschappen aan de universiteit van Louvain-la-Neuve, in het voorwoord van het Greenpeace-rapport over de gevolgen van de klimaatwijziging waarvan hij zelf één van de hoofdauteurs was.

De klimaatverandering dreigt niet alleen grote delen van Vlaanderen onder water te zetten, ook voor de biodiversiteit levert ze wijzigingen op. Een complete vergrassing van de Hoge Venen is één van de waarschijnlijke gevolgen, het verdwijnen van oude en het verschijnen van nieuwe, vaak ongewenste soorten is een andere zekerheid.

En misschien onderschat de eminente hoogleraar dat probleem nog. Want wanneer kranten uitpakken met kaartjes waarop Antwerpen onder het zeewater verdwijnt en Gent aan de kust komt te liggen, staat Vlaanderen heel even op zijn kop. En ook dat de sneeuw in de Hoge Venen eindig is en dus ook het

daaraan gebonden ski- en langlauftoerisme durft een doorsnee Vlaming be-roeren. Maar dat op diezelfde Hoge Venen het unieke hoogveen definitief dreigt te verdwijnen, en dat de Vlaamse bossen onder andere de statige beuk zullen moeten missen – daar ligt nauwelijks een Vlaming wakker van.

Muskusrat100?

Toegegeven, heel concreet kunnen we de gevolgen van de temperatuurstijging op onze inlandse flora en fauna nog niet inschatten. Toch staat het volgens wetenschappers vast dat een deel van de soortenrijkdom door de temperatuur-

t ook Belgische flora en fauna

stijging de duimen zal leggen, terwijl - gebaseerd op wat tijdens de jongste ijstijden gebeurde - de grenzen voor de verspreiding van bepaalde soorten zelfs bij een verandering van slechts enkele graden met verschillende honderden kilometer zou kunnen verschuiven. Bovendien zullen niet alleen soorten en wellicht ook volledige ecosystemen verdwijnen, er zullen ook nieuwe soorten bijkomen. Een verrijking? Dat hangt er maar vanaf: wanneer die vreemde soorten zich in kwetsbare ecosystemen gaan mengen, kunnen ze daar ook enorme schade aanrichten. Een muskusrat in honderdvoud!

11 dagen zomer extra

Een belangrijke vraag is uiteraard ook of die gevolgen nu al zichtbaar zijn. En dat blijkt zo te zijn. 30 jaar onderzoek heeft bij voorbeeld uitgewezen dat typische lenteverschijnselen, zoals het uitkomen van bladknoppen, vandaag zes dagen vroeger optreden dan drie decennia geleden, en dat typische herfstfenomenen, zoals het verkleuren van de loof-boombladeren, zich 4,8 dagen later voordoen. Een verschil van bijna 11 dagen dus, dat wellicht volledig aan de klimaatwijziging is toe te schrijven. Gegevens die sinds 1985 worden verzameld tonen trouwens aan dat trekvogels over het algemeen vroeger aankomen dan twintig jaar geleden. Bovendien is bewezen dat de stijging van de lentetemperaturen sinds 20 jaar, in België en 5 andere Europese landen, ook verantwoordelijk is voor de stijging van het aantal tweede broedsels bij verschillende mezenpopulaties. Ook een aantal zuidelijke libellensoorten, een groot aantal andere ongewervelden (weekdieren, mieren, vlinders ...) en een aantal vogelsoorten blijken steeds verder naar het noorden op te schuiven. Ook bij de bloeiende plantensoorten is er een duidelijke opmars naar het noorden bezig. Veel minder wordt het omgekeerde vastgesteld: alleen bij mossen en korstmossen noteert men een achteruitgang van soorten uit koude streken.

Exit beuk, welkom truffeleik

Grote verschuivingen dus. En zoals je kunt verwachten, bevestigen wetenschappers dat die verschuivingen alleen maar groter worden naarmate de opwarming toeneemt. Het toonaangevende tijdschrift Nature schat dat bij het slechtst denkbare opwarmingsscenario wereldwijd tot 35% van de soortenrijkdom verdwijnt, terwijl dat in het beste scenario nog altijd 18% blijft. Voor België verwacht men vooral een achteruitgang of zelfs het verdwijnen van de meeste soorten van koude streken, op wat langere termijn geldt dat ook voor soorten van gematigde streken. Daarbij denkt men dan vooral aan soorten met een lange levensduur, zoals bosbomen. Voor de beuk mag men in dat scenario de doodsprentjes al stilaan beginnen drukken. Anderzijds mogen we dan weer de komst verwachten van zuidelijker soorten als de truffeleik en de Franse esdoorn.

Hoge Venen

Een studie van René Schumacker brengt de gevolgen voor de Hoge Venen in beeld, een voor ons land uniek natuurgebied, zowel in omvang als in kwaliteit. De verdroging van de Hoge Venen, die reeds een eeuw bezig is als gevolg van onder andere turfwinning en de aanplant van sparren, zal nog verder toeneemen. In tegenstelling tot wat in de meeste regio's wél het geval zou zijn, verwacht men voor de Hoge Venen immers geen toename van de neerslag, wel integendeel. De Hoge Venen dreigen bijgevolg volledig van uitzicht te veranderen: het unieke hoogveen verdwijnt, zeldzame plantensoorten als veenmossen, lavendelheide en veenbes leggen het loodje en grassen en struiken komen in de plaats.

Barrières van muren, asfalt en beton

Uiteraard vraagt dit een drastische aanpak: de opwarming moet worden gestopt

en zo mogelijk teruggedraaid. Maar ter gelegenheid van de publicatie van deze studie, legde Natuurpunt de vinger nog meer op de natuurwonde. "Want", zegt Natuurpunt, "we zijn niet alleen een belangrijke vervuiler van broeikasgasen en een slechte Kyotoleerling, maar we doen ook weinig of niets om de impact van de klimaatverandering op de natuur te verzachten. Vlaanderen ligt op een 'kruispunt' in Europa, ook voor de natuur. Maar voor planten en dieren wordt ons landje meer en meer een onoverkomelijke barrière van muren, asfalt en beton. Al sinds 1997 is er een Vlaams Ecologisch Netwerk beloofd. Maar de totstandkoming ervan is een lijdensweg. De regering heeft de mond vol van het invullen van 'missing links' voor de transportsector. Maar niemand heeft het over de talloze 'missing links' die nodig zijn om natuurlijke migratie van dieren en planten mogelijk te maken." En dus besluit Sofie Versweyveld, de persverantwoordelijke van Natuurpunt: "Hopelijk port de nieuwe studie de Vlaamse regering aan om eindelijk werk te maken van soortbescherming. Voor bepaalde soorten is het vijf voor twaalf en moet dringend een echt beschermingsplan uitgewerkt worden. Voor sommige soorten, zoals voor de Vlaamse hamster, liggen die plannen al jaren in de kast."

Stef Boogaerts

Coördinator pers & communicatie en hoofdredacteur Milieurama bij Bond Beter Leefmilieu

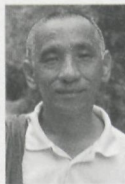
Voorstelling van de laureaten 2004

David Lordkipanidze

Beschermt de Dmanshi site waar de beenderen van de oudste Eurazische mens zijn gevonden.

GEORGIE

Kikuo Morimoto

Blaast nieuw leven in de landbouw van Cambodja door de traditionele vervaardiging van zijde te herlanceren.

CAMBODJA

Teresa Manera

Beschermt de prehistorische dieren sporen op een unieke site aan de Atlantische kust.

ARGENTINIË

Lonnie Dupre

Onderneemt de eerste zomerse overtocht van de Noordelijke Ijszee om de problematiek rond de opwarming van de aarde meer in de aandacht te brengen.

NOORDELIJKE IJSZEE

Claudia Feh

Vestigt het eerste studiecentrum om de herinvoering van de Przewalski paarden te ondersteunen.

MONGOLIË

Een nieuw tijdperk in de geschiedenis van de mensheid.

De Rolex Awards for Enterprise stellen u trots de laureaten van het jaar 2004 voor – vijf mannen en vrouwen, elk op hun beurt met een duidelijke visie en enorme capaciteiten. Een gerenommeerde jury selecteerde hun revolutionaire ideeën die onze bevoegdheden zullen verhogen en het lot van de mensheid zal verbeteren. Al ongeveer dertig jaar hebben de Rolex Awards for Enterprise tal van laureaten bijgestaan om hun ideeën te verwezenlijken en bewezen dat één man of vrouw een aanzienlijk verschil kan maken in het leven van anderen. Vandaag hebben de laureaten van 2004 elk hun prijs in ontvangst genomen: een gouden chronometer van Rolex en 100.000 dollar US om hun project te kunnen uitvoeren. In Dmanshi in Georgië, in Mongolië, in Argentinië of in Cambodja en zelfs op de ijzige oevers van de Noordelijke Ijszee zullen ze de eerste stappen zetten om van deze wereld een betere plaats te maken.

Voor meer informatie, bezoek onze website www.rolexawards.com, of schrijf naar:
The Secretariat, The Rolex Awards for Enterprise, P.O. Box 1311, 1211 Genève 26, Zwitserland.

Info België : 03/288.69.45 - info@mvgpartners.com

www.rolexawards.com

Een huis in uw streek?

IMMOWEB.be

50.000 panden met 150.000 foto's

Wie is er bang van de Amerikaan?

Amerikaanse klimaatexpert Lee Lane te gast bij Bond Beter Leefmilieu

Nu zelfs Rusland op goede weg is om het Kyoto-protocol te ratificeren, lijken de Verenigde Staten nog het enige struikelblok voor het internationale klimaatbeleid. Maar klopt dat beeld wel? Vrijdag 8 oktober was de Amerikaanse klimaatexpert Lee Lane, geflankeerd door drie leden van de Amerikaanse ambassade in Brussel, te gast bij Bond Beter Leefmilieu. Want we wilden wel eens van een getuige op de eerste rij horen of en hoe die Amerikaanse klimaatpolitiek vlot kan worden getrokken. En of het wat uitmaakt wie na 2 november het Witte Huis bewoont ...

Lee Lane is de medestichter en directeur van het Climate Policy Center, een onafhankelijke (maar niet onpartijdige) denktank die zich sinds 1999 dicht tegen het Witte Huis in Washington aanschurkt. De bedoeling van die denktank is immers wegen op het Amerikaanse federale energie- en klimaatbeleid, vooral door zwaar te focussen op de economische gevolgen van dat klimaatbeleid.

De kosten zo laag mogelijk houden, lijkt bijgevolg hun belangrijkste bezorgdheid.

Het mag niet te veel kosten

Wat Kyoto betreft is Lane heel duidelijk: het is heel duur en het heeft heel weinig resultaat. En het is bovendien niet afdwingbaar. Wanneer je ervan uitgaat dat de kosten zo laag mogelijk moeten blijven, is het natuurlijk bijzonder moeilijk om drastische maatregelen te nemen. Dwingende maatregelen kosten de economie volgens Lane immers per definitie te veel. Al voegt hij er meteen aan toe dat een dringende vermindering van de broeikasgasuitstoot toch wel

nodig is, om de klimaatverandering tegen te gaan. De tijd dat dat verband straal werd ontkend is dus stilaan voorbij. Alleen worden daar zelden de nodige conclusies uit getrokken. En dus ziet de toekomst er absoluut niet rooskleurig uit.

Centraal in de redenering van Lee Lane staan twee opvattingen: we kunnen niet anders dan de tijd nemen, overhaasten heeft geen zin, en we moeten vooral investeren in technologische innovatie. Nochtans zet vooral Europa de laatste jaren een heleboel initiatieven op de

rails die onze broeikasgasuitstoot moet laten dalen. Nog altijd veel te weinig, maar we kunnen niet zeggen dat er niks gebeurt. En al ligt het Kyoto-protocol al lang in Bush' prullenmand, sommige Amerikaanse staten zijn wel behoorlijk actief om initiatieven te nemen. Maar dat vindt in de ogen van Lane allemaal geen genade: "De manier waarop we nu bezig zijn in Europa en in de Verenigde Staten, werkt niet, en zal ook nooit werken. Het gaat veel te traag." Wanneer Lars Friberg van Climate Action Network Europe repliceert dat we in Europa tenminste nog inspanningen doen, kaatst Lane de bal meteen stevig terug: "Ik herhaal: met Kyoto halen we het niet, en we halen Kyoto niet. Ook niet in Europa, alleen in Duitsland en Engeland lukt het momenteel." Te traag en te weinig resultaat, wat dat betreft kunnen we Lee Lane niet eens echt ongelijk geven. Alleen heeft hij geen enkel alternatief voor het Kyotobeleid. Een groot probleem is dan ook dat onwillige landen niet met harde hand in de goede richting kunnen worden geduwd, het Kyoto-protocol biedt daartoe enkele stok achter de deur.

Rechtvaardigheid?

Met de actuele stand van zaken zullen de Verenigde Staten het Kyoto-protocol nooit ondertekenen. Ook niet wanneer John Kerry na 2 november zijn intrek neemt in het witte presidentiële stulpje. "Kyoto is gericht op kortetermijnresultaten, wij zoeken naar oplossingen die op langere termijn resultaten opleveren," zegt Lee Lane. "Ik zie de Verenigde Staten in geen enkel systeem van die aard stappen." Om dat wél te doen moet het protocol eerst ingrijpend veranderen. Het is een grote doorn in het oog van de Amerikanen dat sommige snelgroeiende landen, zoals China, India en Brazilië, nu geen plafonds op hun uitstoot krijgen. Daardoor kan hun economie ongebreideld groeien, met op korte termijn lagere kosten dan in de industrielanden. En dat levert bedrijven in die minder ontwikkelde landen een concurrentievoordeel op. In Kyoto heeft de internationale gemeenschap immers beslist dat die landen in de eerste fase geen verplichtingen kregen, omdat de verantwoordelijkheid voor de broeikasgasuitstoot bij

de industrielanden ligt. De industrielanden moesten het goede voorbeeld geven. De 'ontwikkelingslanden' hebben bovendien zo'n welvaartsachterstand dat men het niet redelijk vond hen te vragen hun pas opstartende economie in te tomen. Het is die 'historische' schuld van het Westen die de VS niet willen erkennen, voor hen is een bedrijf een bedrijf.

Zoek de verschillen

De Amerikanen, die met 24% nota bene net geen kwart van de mondiale CO₂-uitstoot voor hun rekening nemen, gaan dus niet mee in de redenering. Dat India en China ondertussen een steeds groter stuk van die wereldwijde uitstoot voor hun rekening nemen, valt uiteraard niet te ontkennen. En dat is natuurlijk koren op de molen voor Lee Lane. Al hebben die landen per hoofd van de bevolking nog altijd een grote 'achterstand'. Toch vinden ook Europa en de meeste milieugroepen dat de 'Aziatische tijgers' en de nieuwe grote massa-economieën van China, Brazilië en India in een volgende fase van het Kyoto-protocol ook een vorm van engagement zouden moeten opnemen. Ook de Minst Ontwikkelde Landen hoeven voor ons niet buiten schot te blijven, al verwachten we daar wel een engagement van het rijke Westen om die landen te helpen bij de uitbouw van een duurzame economie. Hoe dat moet gebeuren en wat er kan gebeuren moet natuurlijk nog verder worden bekeken. De uitbreiding van het aantal landen in

het protocol is belangrijk, maar ook het soort doelstellingen moet volgens Lane veranderen. Geen absolute plafonds meer. En doelstellingen op lange termijn. Een klimaatbeleid moet volgens Lane vooral bestaan uit investeringen van (eerst) de overheid en (daarna) de private sector in het onderzoek naar technologie. De energiesector moet bij voorbeeld omschakelen naar centrales die geen of weinig CO₂ uitstoten. Volgens Lane moet je die niet verplichten, maar moet je het onderzoek stimuleren naar geschikte technologieën die marktefficiënt zijn. Als ze maar goedkoper zijn dan de bestaande technologieën, zal de markt ze wel overnemen, is Lee Lane's motto!

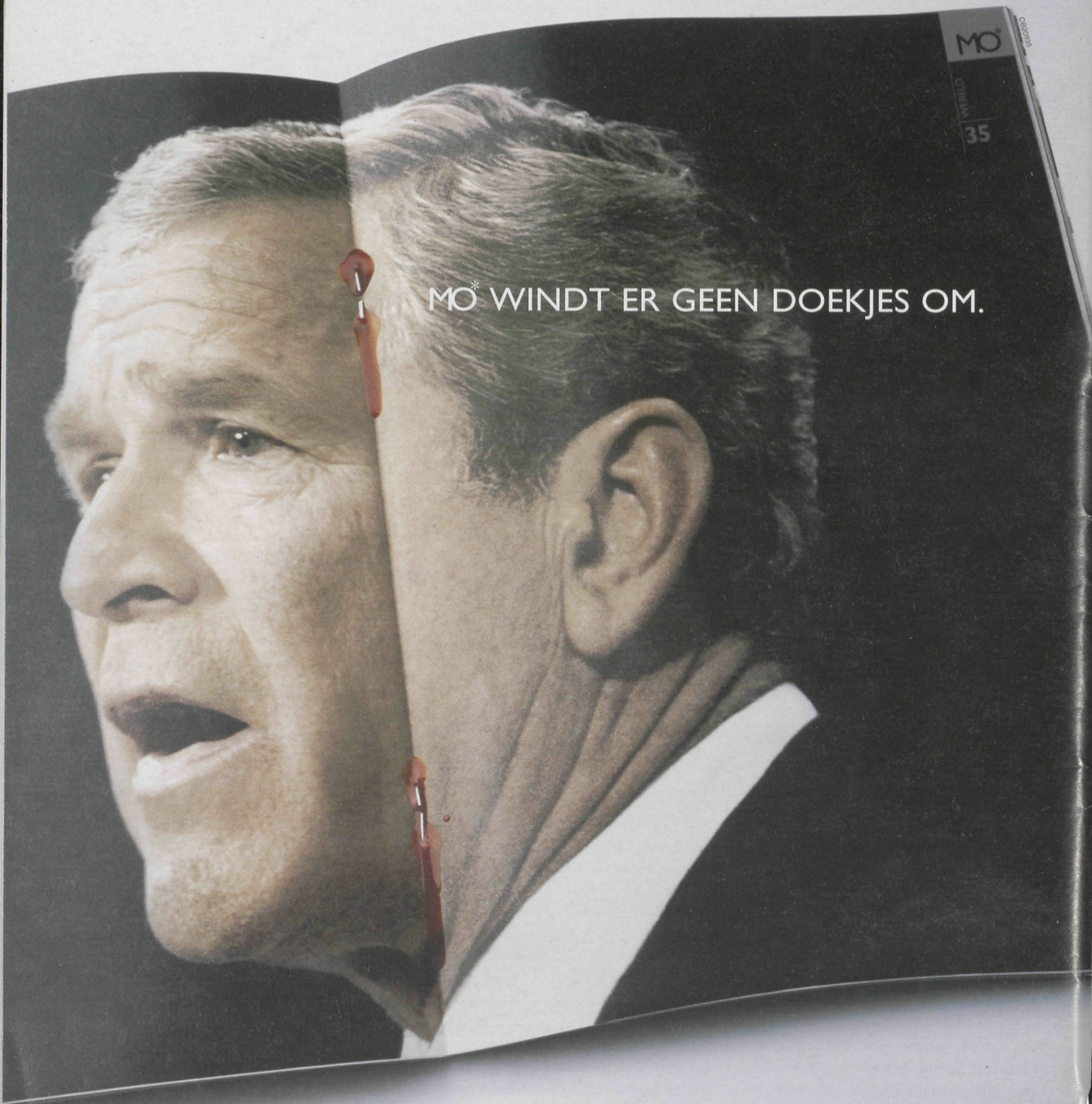
Cultuurskloof

En daar lijkt het debat met Europa een pak lastiger. Lane gaf dat zelf ook toe, hij sprak terzake zelfs van een cultuurskloof tussen beide werelddelen. Want als er één ding duidelijker en duidelijker wordt, dan is het wel dat we zeer dringend die broeikasgasuitstoot naar beneden moeten krijgen. Met de aanpak van Lane zal dat alvast nooit lukken ...

Website Climate Policy Center:
www.cpc-inc.org

Bram Claeys

Beleidsmedewerker Klimaat & Energie
bij Bond Beter Leefmilieu

MO* WINDT ER GEEN DOEKJES OM.

HET IS GEEN PRETJE OM TE ZIEN HOE DE WERELD GEREGEERD WORDT, EN DOOR WIE. MAAR JE WIL NIET BLIND ZIJN. MO* IS JE MAANDELIJKE PORTIE REALITEITSZIN MET MONDIALE REPORTAGES EN ANALYSES DIE VERTELLEN WAT ELDERS VERZWEGEN WORDT. GEEN OPGEHEVEN VINGERTJE, MAAR DE VINGER AAN DE POLS. GEEN DOEKJES, WEL WEERHAAKJES. EN DAAR IS NIET IEDEREEN EVEN GELUKKIG MEE. WANT DE WAARHEID KAN PIJN DOEN.

www.mo.be

MO* HET MONDIALE MAGAZINE DAT NIET ALTIJD PRETTIG OM LEZEN IS.

